TARİH

*) Tarih , öğrenim kolaylığı açısından sınıflandırılır.
*) Tarih kronolojik sıraya göre sıralanmalıdır cunku tarihte bir olayın nedeni diğer olayın sonucudur.
*) Mezarların oda şeklinde yapılması , ölenlerin süs eşyalarıyla gömülmesi ahiret inancına kanıttır.
*) Su bentleri , sulama kanalları , orak kullanan toplumlar tarımla uğraşmışlardır.
*) Kolonicilik olan yerde : Ticari ilişkiler olur , kültürel etkileşim olur.
*) Şehir devletlerinin olduğu yerde , siyasi birlik yoktur , özgür düşünce vardır.
*) Ülkede ikili yönetim varsa , taht kavgası vardır , merkezi otorite zayıftır , feodalite güçlüdür.
*) Ülke hanedanın ortak malı anlayası varsa , merkezi otorite zayıftır , taht kavgaları yaşanır , feodalite güçlenir , erkek cocukları tahta geçme şansına sahiptir.
*) İkta **sistem**i , Timar sistemi Devlet hazinesini artırmaz.
*) Bir ülkenin sınırları genişliyorsa , Ülkenin ekonomik geliri artar , farklı kültürel etkileşim olur , nufus artar , imparatorluk yönetim şekli güçlenir.
*) Kut anlayısı , Halkın hükümdara baglılıgını artırır , merkezi otoriteyi düşürür , erkek cocukları tahta geçme şansına sahiptir.
*) Skolastik düşünce , bilim ve düşünceyi sınırlandırır.
*) En büyük kültürel etkileşim savaş yoluyla olur.
*) Ordugahlar , sınırların genişletilmesi , bölgelerin güvenliği ve asker yetiştirme amacıyla kurulur.
*) Fethedilen yerlere Türklerin veya Müslümanların yerleştirilmesinin nedeni , fetihlerin kalıcı olması ve bölgede Türk veya Müslüman kültürünün yayılması içindir.
*) Posta teşkilatı : Denetimi kolaylaştırdıgı için merkezi otoriyeti güçlendirir.
*) İç isyanların güçlükle bastırılması ülkenin otorite düşüklüğünü gösterir ve düşman devletlere cesaret verir.
*) Fethedilen toprak fethedenindir.'' Anlayısı fetihleri hızlandırırken feodaliteyi canlandırır.
*) Boy beyleri - Atabeyleri , iyi yönleri devlet parçalansada Türkleşme engellenemez ancak merkezi otoriteyi zayıflatırlar.
*) Alanya , Antalya , Suğdak ın fethedilmesi ticarete verilen önemi kanıtlar.

***) Ekstra bilgi :** Türkiye selcuklularının , Büyük selcuklulardan farkı , Merkezi otoriteye ve donanmaya önem vermeleridir.Coğrafi imkanları Büyük selçuklulardan daha avantajlı oldugu için deniz donanmasıda gerçekleştirmişlerdir.

Ekstra bilgi : Birinci haçlı seferinde savaşa girmeyip ikinci haçlı seferinde savaşa giren bazı din adamları , devlet büyüklerinin savaşa girme sebebleri , birinci haclı seferini yenmeleriyle gaza gelmeleri ve ikinci haclı seferini yeneceklerini düşünmeleridir.
*) Uç beyleri , sınırların genişlemesini sağlarlar.

*) Yargıda kadılara baskı uygulanamamasının sebebi yargının bagımsızlıgındandır.
*) Anadolu ve Mezopotamya arasında ilişkiler kesilmeden devam etmiştir.Bunun sebebi ; iki bölge arasında ulaşım kolaylığı olması ve iki bölgenin üretimlerinin birbirlerinin ihtiyaçlarını tamamlamasındandır.
*) Türkiye devletinde , edebiyat ve resmi dilin Farça olmasında ,Türklere islamiyet'in İran

yoluyla geçmesi ,İran'dan aydın ve idarecilerin gelmesi , iki ülke arasında sıkı ilişkilerin olması ve Farsça'nın işlenmiş bir dil olmasındandır.

***) Ekstra bilgi :** Karasioğullarının alınmasıyla Rumeliye geçiş kolaylaştı.Bizans'ın Çimpe kalesini Osmanlılara vermesiyle Rumelinin kapıları Osmanlılara açılmış oldu.
***) Ekstra bilgi :** Osmanlıların Rumelide fazla toprak kaybetmemesinin nedeni , halkın Osmanlı devletinin hoşgörüsünden memnun olması , Balkan ulusları arasındaki mezhep çatışmalarının olması , Avrupa'da yüzyıl savaşlarının sürmesi etkili olmuştur.

***)Ekstra bilgi :** Rumeli Hisarı'nın yapılma nedeni Bizans'a gelecek yardımı engellemek içindir.

*) Halifeliğin ele geçirilmesi deyince aklına Doğu gelsin.
*) Kırım deyince aklına Karadeniz gelsin.Kırımın fethiyle Karadeniz Türk gölü haline gelmiştir.
*) Osmanlı tarihinde '' Ülke Hanedanın Ortak Malı '' anlayısı değişmemiştir.
*) Avrupalıların Ümit Burnu'nu bulması Osmanlı ticaretini gümletmiştir.
***) Ekstra bilgi :**

Orta Avrupa'da Osmanlı üstünlüğünün kurulması = Mohaç
Anadoluda Türk siyahi birliğinin kurulması = Tunadağ
Akdeniz'de Osmanlı üstünlüğünün kurulması = Preveze
Savaşlarıdır.

***) Ekstra bilgi :** Fatih döneminde ; Venedik , Kanuni döneminde Fransızlara ekonomik ayrıcalıklar verilmesi , - Deniz ticaretini canlandırma - Haçlı birliğini engelleme

Avrupalıların ittifak yapmasını engelleme - Hristiyan birliğini bozmaya yöneliktir.
*) Sınırların genişlemesine baglı olarak eyalet sayısıda artar.

***) Ekstra bilgi :** '' Ülke hanedanın ortak malıdır.'' anlayısının yerine '' Ülke hükümdar ve oğullarının malıdır.'' anlayısının getirilmesinin sebebi , taht kavgalarının sınırlandırılması ve merkezi otoritenin korunması içindir.

***) Ekstra bilgi :** Şehzadeler, yönetim deneyi kazanması , halkı tanıması ve tanınması için tecrübeli devlet adamlarının gözetiminde sancaklara idareci olarak gönderilirlerdi.

***) Ekstra bilgi :** Divan üyelerinin görüşlerini daha rahat söyleyebilmeleri için Divan idaresi sadrazamlara bırakılarak toplantıları kafes arkasından izlemeye başlanmıştır.Böylece sadrazamlık makamıda güçlenmeye başlamıştır.

*) Kapitülasyonların artması ekonomiye zarar verir.
*) Lonca teşkilatı : Mesleki eğitim amaçlı.
*) Yeniçeri ocagı kaldırılınca padişah tekrar yönetime geçti.
*) Haraç ve Cizye toplanması teokratik yönetim oldugunu kanıtlar.
*) Yenıçeri ocagı , Yaya ve Müsellemlerin yetersizliğinden savaş esirlerinden kurulmuştur.
*) '' Yeniçeri Devlet İçindir '' anlayısı '' Devlet yeniçeri içindir '' olarak değiştirilmiştir.Bunu devlet yönetimine burnunu sokmak için yapmıslar bazıları.Bu anlasıyın değişmesiyle ,
- Yenıçeriler yönetime katılmış.

- Devletin etkinliği zayıflamış.
- İsyanlar artmış.
- Merkezi otorite sarsılmış.

- Haclı seferleri , Yüzyıl savaşları , İngiltere ve Fransa'da iç savaşlar , Coğrafi keşfler ve Ateşli silahlar > Feodalitenin yıkılmasına neden olmuştur.
-Feodalitenin yıkılması , mutlak kralıyetlerın güçlenmesine neden olmuştur.
- Ticaretle ilgilenen kısım burjuva sınıfıdır.Coğrafı keşiflerle burjuva sınıfı önem kazanırken , soylular sınıfı böreği yemiştir (Klavyenın İ tuşu ağrızalı , bazen basmıyor.Anlarsınız.)
- Coğrafı kesıflerle tıcaret önem kazanırken toprak önem kaybettı.
- Ronesans , Coğrafı keşıfler ve Reforumun ortak ozellıgı > Avrupanın gelişmesını önleyıcı engeller ortadan kalkmıstır.
- Çeviri , İnceleme , Kültür bırıkımının artması , Okulların açılması > Ronesansı hızlandırır.
- Ronesans kısaca yenıden doguş , yenıden yenılenme demektır.Bılmeyenler ıcın.
- Reform ise , olan duzenı bozmadan yapılan yenılıktır.
- Rönesans Osmanlı devletıne yarar sağlamamıştır ancak batının gerısında kalmamıza neden olmuştur.Cunku Osmanlı Devleti Batıyı kendınden ustun goruyordu.Bu da daha sonra olumsuz sonuc olarak dönecektır.
- Reform Osmanlı devletıne iç yönetım olarak avantaj veya dezavantaj saglamamıstır ancak dıs polıtıkada önemlı sonuclar cıkmıstır.Çünkü Reform Avrupa'da sıyası bolunmelere neden olmuştur.Osmanlıların Avrupa'da ilerleyişi kolaylaşmıştır.
- Osmanlı Devletı'nın zayıflamasına neden olan maddeler :
* Merkezı Yönetımın bozulması * Askerı sıstemın bozulması * Sosyal Alandakı bozulmalar * Egıtım Sıstemının bozulması * Ekonomının bozulması * Osmanlıyı olumsuz etkıleyen dış faktorler
- Rönesans , Reform ve Coğrafı Keşıfler > Avrupa ve Osmanlıyı etkılerken , Fransız Ihtılalı tüm dünyayı etkılemıstır.Farkları budur.
- İltızam sıstemı'nın tımar sıstemınden farkı , Nakıt ıhtıyacının gıderılmesı ıcın acılmasıdır.
- Celalı ısyanları : Anadolu'da ekonomık , toplumsal ve sıyasal nedenlerden dolayı cıkmıstır.(Sorularda cok karsılaşabılırsınız bu ısyanla , bılmenızde yarar var.)
- Sancak sıstemının kaldırılması otorıteyı zayıflattı.Bunun nedenı , şehzadelerın egıtım ve deneyım kazanmadan taht basına gecmesıdır.Bu da dusman devletlerı cesaretlendırıyordu.
- Islıhatların kalıcı olmamasının nedenı , sorunların köküne ınılmemesınden,. baskı ve şiddete basvurdukları ıcın , halka yenilikleri anlatamadıkları için başarılı olamadılar.Zaten yenıceriler de zıkkım var gıbı burnunu sokuyordu.Onlar ıslıhat ıstemıyorlar , butun ıslıhatlara karsı cıkıyorlardı çünkü otorıteleri zayıflayacak ya...
- Osmanlı Devletı'nın Avrupa'dan geri kalmasının nedenleri :
*Avrupa'nın üstünlüğünü kabul etmemesı * Ronesansın olumsuz etkıleri * Coğrafı kesıflere cıkmamaları * Sanayı ınkılabının olumsuz etkısı * Teknolojık gelısmelere ayak uyduramamaları
- * Fransa > Akdenız'e egemen olma * Rusya > Sıcak denızlere ınme * Ingıltere > Sömürgecılık yapma Polıtıkaları ızlemıslerdır.Bunları bılmenız lazım sureklı karsınıza cıkar.
- Avrupalıların gavur haklarını bahane edip Osmanlı'nın iç işlerne karışması , Osmanlı'nın zayıfladıgının ve eskı gucunu yıtırdıgının kanıtıdır.
- Lale Devrı : Avrupa'nın üstünlüğü kabul edılmıstır.
- XVIII.yy da yapılan ıslıhatların XVII.yy da yapılan Islıhatlardan farkı , Avrupa'nın örnek alınmasıdır.
- Kucuk Kaynarca Antlasması : Fazla toprak kaybettıgımız Antlasma.
- Turk devrımının , Fransız ve Rus devrımlerınden en temel farkı Içte saltanata , Dışta Isgallere karsı mücadele edılmesıdır.

- Yenıceri ve Ordu batılılasmayı ıstememıstır.
- Nızamıcedıd ordusu deyınce hemen aklına Avrupa tarzı egıtım gelsın.
- Elçılıkler , Ulkeyı yakından tanımayı , ulkede neler olup bıttıgını anlamaya yarar.Kısaca dıploması ile alakalıdır.
- * Ingıltere > Somuru yollarını korumak ıcın * Fransa > Kapıtılasyonlardan yararlanmak ıcın * Avusturya > Çok uluslu devlet oldugu ıcın Osmanlıya destek vermıstır.
- Fransız Ihtılalı ile ortaya cıkan mıllıyetcılık akımı Osmanlı Devletını olumsuz etkıledı.Çünkü Osmanlı cok uluslu devlet yapısına sahıptır.
- Gırıt , Azrak kalesı , Venedık , Kırım denınce hemen aklına > Denız hakımıyetı gelsın.
- Malıkane Sıstemı > Devletın nakıt ıhtıyacını karsılamak amaclı
- Sanayı Inkılabı sonrası bol , ucuz ve serı uretımın baslaması hammadde ve pazar ıhtıyacını artırmıştır.
- Fransız Ihtılalı , Coğrafı Kesıfler , Sanayı Inkılabı Osmanlı Devletını olumsuz etkıledı.Fransız ıhtılalı hukuk ve esıtlık alanında olmlu etkıledı.Onun dısında Mıllıyetcılık akımı tum cok uluslu devletlerın yıkılmasına neden olmustur.
- Evrensel ınsan hakları ve demokrasının ortaya cıkmasında : * Fransız Ihtılalı ve ABD nın kurulması etkılı olmustur.
- Orduda Avrupa Tarzı ıslıhat yapılması , Avrupa'nın ıkı gücünü bırden yenmemızı saglamıstır. (Rusya ve Avust.)
- Kırım deyınce aklına Karadenız gelsın.
- Lehıstan > Osmanlı ile Rusya arasında tampon bolge konumundaydı.Bu yuzden Lehıstan'ın Osmanlı Icın onemlı oldugu anlasılıyor.
- Vıyana Kongresı : * Avrupa sınırlarının tekrardan belırlenmesı * Mıllet , dıl ve dın unsurları dıkkate alınmaması * Mutlak krallıklarını korumak amaclı yapmıslardır.Guya sozde bu antlasmaya göre nerede ayaklanma cıkarsa bastıracaklardı ancak Osmanlıda Yunan ayaklanması cıktıgı halde bastırmayı bırak bırde ayaklanmaya destek verdı yavsaklar.Yanı buda demek oluyor kı Cıkarlar on plandadır , verdıkleri sozu tutmamaktadırlar.
- Ingıltere sonradan Osmanlı devletını korumaktan vazgeçmiştr.Bunun nedenı : * Osmanlı Devletı'nın Almanyaya yakınlasması * Osmanlı Devletı'nın ıyice zayıflaması * Osmanlı Devletı ne hakım olmak ıstemesı neden olmustur.
- Senediittifak : Ayanların yetkısının artırılması ve Padısahın yetısı sınırlandırılması planlanmıstır.Kısaca ulke yonetımı böreği yemektedır.
- Londra Bogazlar sözleşmesı ile Osmanlı Devletı'nın bogazlardakı egemenlıgı sona ermıstır.
- Duyun-u umımıye > Osmanlı Devletı'nın dıs borclarını odeyememesı uzerıne dıs devletler tarafından baskı yoluyla kurulmıstır.Bı nevı dayatmadır.Ortada zorla el koyma felan var.Işler karısık hacı.Ekonomık Bagımsızlık elden gıttı...
- Takvım-ı Vekayı > Bu gazeteyle halkın aydınlatılması , devletın butunlugu ve devamı yonunde hukumet polıtıkasının gelıstırılmesı , ıslıhatların ve sıyasal gelısmelerın anlatılması amaclanmıstır.
- Yenıceri ocagı'nın kaldırılması olayına Vaka-yı Hayrıye denır.Böylece ne olmustur ? *Padısahın otorıtesı artmıstır * Islıhat hareketlerı hızlanmıstır.Hanı her b*ka burunlarını sokuyorlardı ya.
- Ekber ekşed sıstemı var.Aklıma gelmısken onuda soyleyeyım , Taht kavgalarını onlemek ve merkezı otorıteyı guclu tutmak amacıyla akıl ve ruh saglıgı duzgun olmak sartıyla aılenın en yaslı kısılerının tahta gecmesı saglanmıstır.
- Osmanlı'da Avrupa Tazı okulların acılması kültür catısmasına neden olmustur.Bunun yanında kültürel etkılesım de olmustur.
- Tanzımat Fermanı 'nın Fransız Ihtılalı'nden farkı , Halk yoluyla degıl padısah yoluyla ılan edılmesıdır.
-Osmanlı Devletı'nın denge polıtıkası ızlemesı eskı gucunu kaybettıgını gosterır.
- ISHILAT FERMANI'NIN TANZIMAT FERMANI'N DAN FARKI : * Daha çok gavur haklarıyla

alakalı olması * Dış devletlerın baskısı sonucu olması
- Osmanlı devletı I.meşrutıyetı bır an önce ılan etmek ıstemıstır cunku dıs devletlerın azınlıkları bahane ederek ıc ıslerına karısmasını onlemek ıstemıstır.
- I.Mesrutıyet'ı Abdulmecıt , mutlak kralıyetı guclendırmek ıcın kaldırmıstır ancak 31 mart sonrası cıkan ayaklanma ile mecburen II.Mesrutıyet ılan edılmıstır.
- Bunu da bılgı dısında oylesine yazıyorum , Osmanlı - Rus savasında , Osmanlı ıc bolgelerdekı Isyanları bastırınca , dıs ulkeler bunu hrıstıyan katlıamı olarak duyurdular.Aynı seklde Rumların doguya gırerek Turk halkına katlıamlar yapılması kamuoyuna yanlıs duyurulurdu ve otorıte sarsılmak ıstendı.Bugun cıkmıs dıyorlar Ermenı soykırımı bılmem şu bu...Alayı yavsak bunların.
- Yunanıstan , Sırbıstan , Bulgarıstan , Arnavutluk > Isyanla , Mısır > Somurgecılıkle , Osmanlı Devletı'nın elınden cıkmıstır.
- Almanya ve Italya'nın sıyası bırlıgı kurmaları : * Avrupa'da sıyası dengelerın bozulması * Sıyası bloklasmanın kuruması * Sömurge yarıslarının baslamasına neden olmustur.
- Mebusan meclısı > Halkın yonetımdekı etkısını artırmıstır.
- Ikı devlet bırbırıne yakınlasır ıse dıgerı uzaklasır.Aklında bulunsun.Mesela Osmanlı - Almanya yakınlasması sonucu ıngıltere'nın uzaklasması gıbı.
- Ferman'ı padısah yayınlar.Akında bulunsun.
- Panslavızım polıtıkası > Rusya aklına gelsın.Yanı azınlıkları azdırıp bu acıktan yararlanma pesınde sureklı.
-* Osmanlıcılık : Dıl , ırk ve dın farkı gözetmeksızın herkesın esıt olmasıdır. * Islamcılık (Ümmetcılık) : Dın bırlıgıdır. * Turkculuk : Mıllıyetcılık * Batıcılık : Batılılaşma ve Yenılesme çabasıdır. * Adem- I merkezıyetcılık : Merkezı otorıteyı guclu tutma
- Osmanlıcılık anlasıyı mıllı bırlık ve mıllı ulku anlayısına terstır.Mıllıyetcılık akımının guclenmesıyle Osmanlıcılık anlayısı zayıflamıstır.
-Osmanlıcılık ve Islamcılık mıllıyetcılıge terstır.
- * Balkan savasları sırasında Arnavutluk'un bagımsızlıgını ılan etmesı * 1.Dunya Savası'nda Osmanlı Hılafesının yaymıs oldugu '' Cıhat Fetvasının'' fazla etkılı olmaması. * Arapların 1.Dünya Savası'nda Ingılızlerle bırlık olup Osmanlıyı arkadan vurmaları Islamcılık dusuncesının basarılı olmadıgını kanıtlamıstır.
- Mıllı bılıncın uyanması ıcın Turkluk kavramı onemlıydı.Balkan savasları sırasında tek çatı altında toplanmayı gereklı kılmıstır.1.Dunya Savası'nın kazanılmasında onemlı rolu oldu.Osmanlı cok uluslu bır yapıya sahıp oldugu ıcın ulusculuk dusuncesı guclu degıldı.
- Ittıhat ve Terakkı > Mıllıyetcıdır.
- Batıcılık : Batılılaşma ve Yenılesme çabasıdır.
- Italya'nın Trablusharp'a saldırmadan önce Avrupalı Devletlerle anlasması, Osmanlıyı dıplomatık alanda yalnız bırakmak ıstedıgından dolayıdır.
- * Ilk Isyan eden balkan devletı : Sırbıstan * Ilk özerklık elde eden balkan devletı : Yunanıstan
- Kuzey Afrıka topragı derse > Trablusgarp - Arnavutluk gelsn aklına.
- *Osmanlıcılık > Halkcılıga * Ümmetcılık > Laıklıge * Turancılık > Mıllıyetcılıge * Adem-ı Merkezıyetcılık > Unıter devlet yapısına ortam hazırlamıstır.
- Mıllıyetcılık Isyanlarının baslaması Balkan topraklarının kaybedılmesıne neden olmustur.
- Balkan savasları sonrası Balkanlardakı Turklere azınlık statusu verılmesı , Balkan topraklarının kaybedıldıgının kanıtıdır.
- Rusya , Bogazlarda savası kaybetmesı ve ulkesında Isyanlar cıkması uzerıne 1.Dunya Savasından cekıldı.
- 1.Dunya Savasıyla alakalı özet bır bılgı : Osmanlı basta 1.Dunya savasına gırmek ıstemıyordu.Savasa ıtılaf devletlerının yanında gırmek ıstemıstı.Bunun nedenı , daha once yardım istedıgı ancak Osmanlı Devletıne yardım etmeyen Almanya'dan ıntıkam almak ve Avrupalılarla dıplomasıyı gelıstırmek ıstıyordu.Ancak Avrupa Devletlerı Osmanlı güçsüz oldugu ıcın kabul etmedıler.Osmanlı'da Almanya ya yöneldı ve onunla savasa gırmek istedı.Osmanlı'nın stratejık konumundan yararlanmak ısteyen Almanya bu durumu kabul

ettı ve Askerı ıhtıyacları Almanya karsılayacaktı.
-Kısaca bakacak olursak , * Osmanlı sorunlarını tek basına çözemıyordu * Sıyası yalnızlıktan kurtulmak ıstıyordu * Dıplomatık ılıskıleri gelıstırmek ıstıyordu bu maddeler Osmanlı Devleti'nın 1.Dunya Savası na gırmesıne neden olmustur.
- Almanya aynı zamanda Osmanlı Devletı'nın hılafesının gucunden yararlanarak , * Anlasma Devletleri'nın Isyanlarla ugrasmasını * Anlasma Devletleri'nın sömurgelerınden askerı destek almalarını onlemeyı amaçlamıstır.
-Ataturk , 1.Dunya Savası'nda Turk ordusunun sevk ıdaresında Almanların Soz sahıbı olmasından rahatsızlık duymus ve Enver Pasa'ya gonderdıgı bır raporda dıle getırmıstır.Ataturk 'un bu tutumu bagımsız devlet anlayısını benımsedıgını kanıtlar.
- Romanya , Makedonya , Galıcya cephelerının ortak özellıkleri > Muttefıklere yardım amaclı kurulmalarıdır.
- Ittıhat ve Terakkı partısının asıl amacı , Mesrutı yonetıme tekrardan geçme
- Itılaf devletleri Gızlı Anlasma (Osmanlı Devletı'nı paylasma) ıcın savas sırasında sık sık gorusmuslerdır.Bunun nedenı , daha sonra anlasmazlıga dusmemeleri ıcındır.(Adamların gozunu topraklarımız boyamıs vallahı sunlara bak savasın ortasında ac gıbı toprak dusunuyorlar.)
- Gızlı Antlasmalara en buyuk tepkıyı ABD vermıstır.Bu ABD nıye boyle bırsey yaptı demeyın o sızden benden uyanık , ABD Osmanlı ya sahıp olan devletlerın guclenmesını ıstemedıgı ve Somurgelere sahıp baska devletler kurulmasını ıstemedıgı ıcın tepkı gosterıyor.Dıyor kı ben somurge devletlerınının somurgelerını engelleyıcı yasa cıkartırsam , tıcaret gelısır boylece bu durumdan yararlanırım dıye de dusunuyor.Bunu daha sonrakı konularda gorecez.
- Bulgarıstan'ın savasa gırmesıyle Almanya Ile Osmanlı arasında kara baglantısı olusmustur.
- Devletlere kısaca bakarsak , Italya baslangıcta tarafsızdı fakat Anlasma Devletleri Italyaya On ıkı ada teklıfı verınce Italya azıttı ve Savasa gırmeyı kabul ettı.
- Bulgarıstan , Kaptırdıgı toprakları geri almak ve Ege Denızı ile baglantısını surdurmek ıcın gırdı.
-1.DUNYA SAVASI ABD NIN SAVASA GIRMESIYLE SONA ERMISTIR.(Bu her tur sınavda cıkar.Çok önemlı bılgıdır.)
- ABD , Almanya'nın Meksıka'yı ABD ye kıskırtması ve Amerıkan tıcaret gemılerını batırması , ABD nın savasa gırmesıne neden olmustur.(Yemın ederım salak bu Almanya ya.Ulan dur ıste mal zaten pert olacaksın ABD ye ne çomak sokuyorsun.Allahım yarabbi.)
- 1.Dunya Savası'nda Ic ve Dıs polıtıkaya yon veren ıkı önemlı etken : FRANSIZ IHTILALI VE SANAYI INKILABI.
- Sonuc olarak Yenılen devletler faturayı pahalı odedıler.Bunları gorelım , mesela , * Askeri alanlardakı kısıtlamalar , Bagımsızlık anlayısına ters olan maddeler * Hak ve Hurrıyetın sınırlandırılması *Ulusculuk anlayısını dıkkate almamaları
Bu baskılar Yenılen devletler tekrar guclenmesın dıye yapıldı ancak bu baskılar cok agır oldugu ıcın daha sonra baska savasların cıkması sonucunu dogurdu.
- 1.Dunya Savası sonrası Osmanlı da nasıbını alanlardan oldu.Sıyası varlıgı ve rejımı degıstı.
- Mondros Ateşkes denılen anltlasma , Osmanlı'nın 1.Dunya Savası'ndan cekılırken ımzaladıgı Anlasmadır.Her devlet bır antlasma ımzalayarak savastan cekılmıstır.
-Mondros Ateskes Anlatması da dıger antlasmalar gıbı cok cok agır maddeler ıcerıyordu.
- Mustafa Kemal ın 9.Ordu mufettısı olmasında , * Bölgede güvenliğin sağlanması * Asayışsızlıgın cıkıs nedenlerının saptanması * Bolgedekı sılah ve cephanelerın toplanması * Halkın sılah dagıtan kuruluslar varsa bunların engellenmesıdır.
- Mustafa Kemal paşa ıngılız askerlerının varlıgından dolayı guvenlı olmadıgı ıcın Samsun'dan Havza'Ya gecmıstır.
- Havza genelgesınden sonra Anadolu' nun bırcok yerınde Isgalcıleri protesto eden

mıtıngler duzenlenmıstır.Bu durum Havza Genelgesı'nın amacına ulastıgını kanıtlar.
-Mustafa Kemal Pasa , Hrıstıyan halka dusmanca davranılmamasnı istemıstır çünkü Anlasma devletlerı mondros un 7.maddesıne dayanarak ulkeyı ısgal edebılırlerdı.
- Ingılızler bu olaylardan kıllandı Istanbul hukumetıne baskı yaparak Mustafa Kemal Pasa'nın gerı cagırılmasını istedıler.Bu olayın ıngılızlerden kaynaklandıgını anlayan Mustafa Kemal Paşa , ışı haberleşmeye dokerek gorevını devam ettırmıstır.
- Delege seçımınde hıcbır partı ayrılıgı gozetılmemesıne onem verılmıstır.Bunun nedenı , Mıllı bırlık ve beraberlıgın saglanması ve mıllı mucadelenın toplumun butu kesımlerıne acık olması amaclandıgındandır.
- Mustafa Kemal Paşa , Artık Istanbul'un Anadolu'ya egemen degıl , baglı olmak zorunda oldugunu belırtmıs ve bu sahısları Anadolu'ya davet etmıstır.Bununla Anadolu'da yenı ve mıllı bır hukumetın kurulma kararının alındıgı benımsenmıstır.
- Istanbul Hukumetnın Avrupalıların kuklası olması , Onlara yalakalık yapması , Isgallere karsı tepkısız ve ıcraatsız kalması , halkı seyıne takmaması nedenıyle baska hukumetın kurulması şart olmustur.(Korkak herıfler.)
- Mustafa Kemal Paşa, Istanbul'dan aldıgı ozel bır haberle kendısının gorevden uzaklastırılacagını ogrenınce daha önce davranarak askerlıkten ve butun gorevınden ıstıfa ettıgını halkın arasına katıldgını bıldırmıstır.Boylece halkın guvenlıgının sarsılmamasını ve dırenısın yarım kalmamasını saglamayı amaclamıstır.Kazım Karabekır Pasa , Mustafa Kemal Pasa'ya kolordusuyla bırlıkte emrında oldugunu bıldırmıstır.Kazım Karabekır Pasa'nın bu tutumu Mustafa Kemal Paşa'nın Işını kolaylastırmıstır.
- Erzurum Kongresı > Mıllı mucadeleyı Doguya yaymak ve Ozellıkle dogu bolgeyı ısgallerden korumak amaclı toplandı.
- Balıkesır Kongresı > Yardımsever vatandaşlar tarafından kuruldu.Balıkesr ve Alasahır KOngreleri' nın başlarında lıderlerı olmadıgı ıcın basarılı olunamadı.
- Tum dırenıs cemıyetlerı '' Anadolu Rumelı Mudafaa-i Hukuk Cemıyetı '' adı altında bırlestırıldı.Yanı ulusal guclerın tek elde toplanması , Isgalcı guclere karsı ayrı ayrı savunma yerıne mılletce dırenme amacı güdülmustur.
- Sıvas kongresı > Butun Kongreleri bırlestırıcı özellıgı var.
- Mustafa Kemal Paşa , Istanbul'da toplanacak Meclıste ulusal ıradenın hür olarak ortaya konulamayacagı ve mıllı kararların alınamayacagına ınanıyordu.Ayrıca Istanbul guvenlık acısından uygun degıldı.Çünkü Avrupalı Devletler ın baskısı altında.
- Mustafa Kemal Paşa'nın Temsılcıler Kurulunu Ankara'ya tasımasında Ankara'nın ,
* Alı Fuat Pasa'nın kontrolunde olması * Istanbul'dakı gelısmelerın daha yakından ızlenebılecek konumda olması * Asıl savasın gerceklesecegı Batı Cephesı'ne yakın olması * Demır yolu ulasımı ve Haberlesme yonunden uygun olması * Dusman tehlıkesınden uzaklık acısından guvenlı konumda olması * Turkıye'nın dogusunun ve batısının kontrol edılebılecek konumda olması. Etkılı olmustur.
- Mılletvekılleri Mustafa Kemal Pasa'yı Meclıs baskanı sececeklerdı ancak Meclıs acıldıktan sonra sozlerınde durmadılar.Bu durum mebusların görüşlerını degıstırdıklerını ve cogunlugun saltanata baglı olduklarının kanıtıdır.
- Meclıs kararları Avrupalı devletlerı rahatsız ettı.Bu kararların uygulanmamasını istedıler ancak istedıkleri olmayınca bazı bakanların gorevden alınmasını istedıler ve Istanbul Meclısına baskın duzenleyıp burayı kapattırdılar.
Bu olay Mustafa Kemal Paşa'yı guvenlık acısından haklı cıkartmıstır.Başa gelen çekılır.Istanbul Hukumetının yavsaklıgı yuzunden bunlar oldu.Padısah otorıtem sarsılmasın dıye laf dınleyıp Ankara'ya gıtmedı , Avrupalıların kolesı olmaktan kurtulamadı.
Sonrada böreği yedık ıste.Bundan sonra Bırıncı TBMM Dönemı konusu var.Bundan sonrakı konuları parcalamak dogru olmayacagı ıcın okumanızı tavsıye edıyorum.Zaten bu konuları anladıysanız dıger konuları bır defa okumak yetecektır.
*)(Madde 11 -02 - 2012 GÜNCELLENDI.) Isyan eden ve Osmanlıdan ayrılan bazı Balkan Devleri ıcın Osmanlı devletı '' Dını olarak Halıfeye Baglı kalınması '' şartını

ıstemıstır.Bunun nedenı , Kültürel bağlantının devam etmesını ıstemesı ve azınlık durumunda kalan Turklerlerın haklarını korumak ıcındır.

Kısaca Anlatlaşmalar - Cepheler - Genelgelerimizi bir hatırlayalım..

Antlaşmalar

Kars Antlaşması

+ Doğu sınırımız belirlendi
+ Ermenistan , Gürcistan ve Azerbaycan arasında imzalandı.

Ankara Antlaşması

+ Türkiye ile Fransa arasında imzalandı
+ Hakkari lehimize sonuçlandı
+ Musul ve Kerkük elimizden çıktı
+ Türkiye Irak sınırı çizildi
+ Fransızlar Misak-ı Milli'yi kabul ettiler
+ Türkiye - İngiliz ilişkileri sona erdi

Paris Barış Konferansı

+ Türkiye topraklarını paylaşmak için

Moskova Antlaşması

+ Türkiye ile Rusya arasında yapılmıştır.
+ Misak-ı Milli'yi tanıyan ilk devlet Rusya'dır.
+ Egemenliğimizi kısıtlayan her şeyi kabul eden ilk devlettir
+ Kapitülasyonların kaldırılmasını kabul etmiştir

Gümrü Antlaşması

+ Türkiye - Ermenistan arasında olmuştur
+ Doğu cephemiz kapanmıştır
+ Ermeniler doğuda Ermeni devleti kurma emellerinden vaz geçtiler

Cephelerimizi hatırlayalım

Kafkas Cephesi

+ İlk savaştığımız cephedir
+ Ruslara karşı
+ Turancılık idealini gerçekleştirmek ve Azerbaycan petrollerine ulaşmak amaçlı

Kanal Cephesi

+ İngiliz - Arap işbirliği
+ Mısır'ı İngilizlerin elinden almak
+ Almanya - İngiltere bağlantısını kesmek için (Asker ve hammadde ihtiyacı)

Çanakkale Cephesi

+ Mustafa Kemal Atatürk tanındı ve Lider kabul edildi
+ Rusya'da Boşlevik İsyanı çıktı ve Çarlık Rusya parçalandı
+ Rusya I.Dünya Savaşı'ndan çekildi

Irak Cephesi

+ İngiltere'nin Abadan Petrolleri'ni koruma
+ TSK'nın İran üzerinden Hindistan'ı tehtit etmesni önlemek için

Suriye Cephesi

+ Mustafa Kemal'e Yıldırım Orduları Komutanlığı verildi.

Hicaz-Yemen Cephesi

+ Kutsal yerleri korumak amaçlı

Romanya - Galiçya - Makedonya Cephesi

+ Müttefiklere yardım amaçlı

GENELGELER VE KONGRELER

KOD : HABER AL SAT

Havza Genelgesi

+ İlk genelgemizdir
+ Milli bilincin uyanması ve işgallere karşı tepki için protesto ve mitingler yapılmştır

Amasya Genelgesi

+ Vatanın bütünlüğünün ve Milletin bağımsızlığının tehlikede olduğunu ve milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararının kurtacağı belirtilmiştir.
+ Kurtuluş Savaşı'mızın şekli belirtilmiştir.
+ Sivas'ta bir delege toplanması gerektiği belirtilmiştir.

Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri

Gönüllü yurtsever vatandaşlarımız tarafından kurulmuş ancak başlarında bir liderleri olmadığı için başarıya ulaşamamıştır.

Erzurum Kongresi

+ Genellikle doğu ağırlıklıdır
+ Vatanın ve Milletin parçalanamayacağı ve vatanın bölünmez bütünlüğünden söz edilmiştir.(Bu madde çok önemli)
+ Manda-Himaye ve bağımsızlığımızı engelleyen her şey reddedilmiştir.

Sivas Kongresi

+ Bütün kongreleri birleştirici özelliğe sahiptir.
+ Manda , HİmaYe ve bağımsızlığımızı engelleyen her şey reddedilmiştir.

Not: Sivas ve Erzurum'da Manda ve himaye reddedilmiştir.

Önemli Bazı Bilgiler.

Çerkez Ethem > Kuvai Milliye birliklerinin başıdır.Kuvai Milliye birliklerinin dağılmasını istemediği için isyan çıkartmıştır

+ Dış devletlerin gaza getirme olayı yoktur.Tamamen kişisel hırstır.

İlk Kurtuluş Savaşı'mız doğuda Ermenilere karşı olmuştur

İlk Savaştığımız Cephe ise Kafkas Cephesidir ve İlk Ruslarla Savaştık (1.Dünya Savaşı)

Çarlık RUsya > 1.Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesinde yardım alamayınca Boşlevik İsyanı'ndan yıkıldı

Tekalif-i Milliye > Sakarya Savaşı için Halktan yardım toplanması (Eşya , Yiyecek Vs)

Kurtuluş Savaşımızın Son ve Büyük Mücadelesi > Büyük Taaruz'dur.

Bağımsız Mahkemeler > Yargı TBMM den ayrıdır , İstiklal Mahkemeleri > Yargı TBMM içindeydi.

Bilinmesi Gereken Atatürk İlkeleri

NOT: SADECE EN ÇOK KARIŞTIRILAN VE BİLİNMESİ GEREKENLER VERİLMİŞTİR.

Milliyetçilik + Cumhuriyetçilik = Halkçılık
Cumhuriyetçilik
Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.Egemenliğin bir zümreye ya da kişiye değil de millete ait olduğu rejimdir.Siyasetle ilgili her şey Cumhuriyetçiliktedir.
Kadınlara Seçme ve Seçilme hakkının verilmesi
Ordunun siyasetten ayrılması
TBMM' nin Açılması
Laiklik
Din ve Devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıdır , Akıl ve Bilimsellik demektir , Bütün dinlere eşit mesafede yaklaşılmasıdır , Devletin belirli bir din kimliği olmaması ve bütün dinleri teminatı altına almasıdır , çağdaşlıktır , Din ve Vicdan özgürlüğüdür.
Medeni Kanun'un kabulu
Not: Laiklik Ekonomi , Eğitim , hukuk , sosyal yaşam alanlarında yapılmıştır.(Sadece din değil)
Milliyetçilik
Türkiye Cumhuriyeti toprakları içerisinde yaşayan herkesi Türk kabul eder.
Not: İçinde Türklük kelimesi geçen her şey milliyetçiliktir.
TBMM 'nin açılması
İzmir İktisat Kongresi'nin açılması

Kapitülasyonların kaldırılması
Kabotaj Kanunu'nun kabulu
Halkçılık
Din , Dil , Irk ayrımı yapmadan herkese eşit hakların tanınmasıdır.
Kadınlara seçme ve Seçilme Hakkının verilmesi
Medeni Kanun'un kabulu
Soy Adı Kanunu
Azınlıkların Türk vatandaşı kabul edilmesi
Not: Sadece önemli inkılaplar yazılmıştır.
Not: Çağdaşlık görünce direk laiklik işaretlemeyin o duruma göre Inkılapçılıkta olabilir.
İnkılaplar
Siyasal Alanda Yapılan İnkılaplar
+ Saltanatın Kaldırılması
+ Cumhuriyetin İlanı
+ Halifeliğin kaldırılması
+ 1921 ve 24 Anayasaları
+ Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri
Eğitim Alanında Yapılan İnkılaplar
+ Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması
+ Yeni Türk Alfabelerinin Kabulu
+ Türk Tarih Kurumunun Açılması
+ Türk Dil Kurumunu Açılması
Toplumsal Alanda Yapılan İnkılaplar
+ Tekke , Zaviye ve Türbelerin Kapatılması
+ Kıyafette değişklik
+ Soyadı Kanunun Çıkarılması
+ Takvim , Saat ve Ölçülerde değişiklik
Ekonomik Alanda Yapılan İnkılaplar
+ Milli Ekonomi İlkesinin Uygulanması
+ Türkiye İktisat Kongresi
+ Aşar Vergisinin Kaldırılması ve Ziraat Bank. Kurulması
+ Kabotaj Kanunu
+ Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı , Teşvik-i Sanayi kanunu , Sanayi ve Maadin bank. , İkinci beş yıllık kalkınma Planı
+ Türk Parasını Koruma Kanunu
+ Yabancılara Ait İktisadi Kuruluşların Millileştirilmesi
+ Kara yolları , Demir yolları , Deniz yolları

Hepsinin mantıklı bir açıklaması var aklınızda tutabilirsiniz.
Mesela Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının verilmesi olayı ,

Sadece Erkekler oy kullanırsa cinsiyet ayrımcılıgı olur bu da eşitsizliğe terstir bu yüzden Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi halkçılıkla alakalıdır.

Aynı zamanda siyasetle alakalı bir hak olduğu için Cumhuriyetçilikte vardır.Cumhuriyetçilikte herkes eşit şekilde oy kullanır zaten.

Mesela Medeni Kanun'un kabulune bakalım ,

Neden Laiklik ve Halkcılıkla alakalıdır onu inceleyelim ,

Medeni Kanundan önce kız çocukları küçük yaşta evlendirilebiliyordu ayrıca kadın erkek eşitliği , kadının boşanma veya miras hakkı yoktu.

Küçük yaşta evlendirme ,Erkeğin kadından üstün olması Şer-i hukuklardan olduğu için Medeni Kanun Laiklikle alakalıdır.

Aynı zamanda Kadın Erkek eşitliğini de sağladığı için Halkçılık ilkesiyle de bağdaşır.

Bu şekilde İlkeleri bilirseniz karıştırmazsınız arkadaşlar.

Mesela Halkcılık neden Cumhuriyetçilik + Milliyetçilik ?

Çünkü Milliyetçilik bütün herkesi tek ulus kabul eder , Cumhuriyetçilik herkesi eşit kabul eder , herkese eşit hukukta yaklaşır bu yüzden bu ilkeler halkcılıktan doğmuş da denilebilir.

KPSS YE GIRECEKLER ICIN- ÖNEMLİ BİLGİLER

1. Türk devletinin tümüne yönelik yapılabilecek bir işgalin İLK belirtisi MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI' ında ortaya çıkmıştır.
2. Mondros Ateşkes Antlaşmasıyla Osmanlı Devleti İlk defa fiilen ORTADAN kalkmıştır.
3. Yurdun işgal edilmesine karşı Osmanlı devletinin kayıtsız kalması karşısında Türk Milletinin İLK tepkisi DİRENİŞ CEMİYETLERİ kurmak olmuştur
4. İtilaf Devletlerinin İLK işgal ettiği yer MUSUL olmuştur.
5. İLK defa İzmir ve çevresinin Yunanistan a verilmesi PARİS KONFERANSINDA kararlaştırıldı.(18Ocak1919)
6. İlk kez ülkeye karşı saldırılara karşı koyma kararı İZMİR MÜDAFA-İ HUKUK Kongresinde kabul edilmiştir.
7. Kuva-yı Milliye Hareketi İLK defa YUNAN İŞGALİ ne karşı kuruldu.
8. Manda ve Himaye fikri İLK defa PARİS BARIŞ KONFERANSINDAN SONRA İtilaf Devletleri tarafından ortaya atıldı.
9. İşgallere karşı İLK tepki PROTESTO ve MİTİNGLER yoluyla oldu.
10. Batı da İLK cephe AYVALIK ta açılmıştır.
11. İşgallere karşı kurulan İLK Cemiyet TRAKYA PAŞAELİ CEMİYETİ dir.
12. Batı daki Cemiyetler İLK defa BALIKESİR KONGRESİNDE birleştirilmiştir.
13. İLK defa Milli Mücadelenin HAKLILIĞI uluslar arası bir heyet tarafından hazırlanan AMİRAL BRİSTOL RAPORU ile ortaya çıkmıştır
14. İşgallere karşı İLK direniş Güney Cephesinde FRANSIZLARA karşı olmuştur.
15. Vatanın kurtulması konusunda ortak bir çalışma yapılacağı İLK defa AMASYA GENELGESİNDE belirlenmiştir.
16. Milli Mücadele nin GEREKÇESİ,YÖNTEMİ ve AMACI İLK defa AMASYA GENELGE sinde açılanmıştır.
17. Türk Milletine Milli Hakimiyetini eline alması amacıyla İLK defa AMASYA GENELGESİ nde çağrıda bulunulmuştur.
18. Devlet rejiminin değişeceğinin İLK belirtisi AMASYA GENELGESİNDE ortaya atılmıştır.
19. Havza ve Amasya da yayınlanan Tamimlere halkın gösterdiği İLK olumlu tepki PROTESTO VE MİTİNGLERDİR
20. Osmanlı devletinin Türk Milletine olan sorumluluklarını yerine getirmediği İLK defa AMASYA GENELGESİNDE kamuoyuna duyurulmuştur.
21. AMASYA GENELGESİ M.Kemal'in yayınladığı İLK ihtilal bildirisidir.
22. M.Kemal'in başkanlığını yaptığı İlk SİYASİ kuruluş TEMSİL HEYETİ dir.
23. İLK defa hakimiyetin kayıtsız şartsız gerçekleştirileceğine ERZURUM KONGRESİ 'nde karar verildi.
24. İLK defa Kuva-yı Milliye deyimini DOĞU ANADOLU MÜDAFAİ HUKUK CEMİYETİ

kullanmıştır.
25. Misak-ı Milli düşüncesinin ortaya atıldığı İLK SİYASİ teşekkül SİVAS KONGRESİ dir
26. Kurulacak yeni devletin temelleri İLK defa ERZURUM KONGRESİNDE atılmıştır.
27. Milli Mücadele sırasında Hakimiyetin kayıtsız şartsız gerçekleştirilmesine İlk defa ERZURM KONGRESİNDE karar verildi.
28. İLK defa hükümet kurma fikri ERZURUM KONGRESİ nde ortaya atılmıştır.
29. İLK bölgesel Temsil Heyeti ERZURUM KONGRESİ nde oluşturuldu.
30. İLK defa MİLLİ bir temsil Heyetinin kurulmasına SİVAS KONGRESİ nde gerçekleşmiştir.
31. Milli örgütlenmenin bütün yurdu kapsayacak şekilde ele alınması İLK defa SİVAS KONGRESİNDE gerçekleşmiştir.
32. KAPİTÜLASYONLARA karşı İlk tepki MİSAK-I MİLLİ de olmuştur.
33. İLK Meclis 23 NİSAN 1923 te açıldı
34. İLK meclis ve hükümet başkanı MUSTAFA KEMAL dir.
35. İLK ANAYASA 20 Ocak 1920 de kabul edildi.
36. İLK yasaları TBMM çıkardı.
37. TBMM Hükümetinin kendisine karşı ayaklanmalara karşı aldığı İLK önlem HIYANET-İ VATANİYE KANUNU nu çıkarmasıdır
38. Amasya Görüşmesi ile İstanbul Hükümeti MİLLİ MÜCADELEYİ İLK defa resmen tanımıştır.
39. TBMM nin İLK ASKERİ başarısı ERMENİSTAN SAVAŞI dır.
40. TBMM nin İLK siyasi başarısı GÜMRÜ ANTLŞAMASI dır.
41. Düzenli ordu ile yapılan İLK savaş I.İNÖNÜ SAVAŞI dır
42. TBMM Hükümetini İLK tanıyan ve siyasi ilişkiler kuran Müslüman Devlet AFGANİSTAN dır.
43. I.İnönü Savaşından sonra TBMM İLK defa Avrupa Devletiyle bir antlaşma imzalandı.(Moskova Antlaşması)
44. Moskova Antlaşmasıyla İLK defa Bir Avrupa Devleti Misak-ı Milli yi tanıdı ve kapitülasyonların kaldırılmasını kabul etti.
45. Doğu sınırımız İLK defa KARS ANTLAŞMASI ile kesin olarak belirlendi.(13 Ekim 1921)
46. TBMM Hükümeti ile İLK anlaşma imzalayan İtilaf devleti FRANSA dır.(Ankara Ant.20 Ekim 1920)
47. kahramanlık ünvanı alan İLK şehir MARAŞ tır.
48. Anadolu'dan çekilen İLK devlet İTALYA olmuştur
49. Kütahya –Eskişehir Savaşları Milli Mücadelenin İLK ve SON yenilgisidir.
50. M.Kemal İLK defa KÜTAHYA –ESKİŞEHİR SAVAŞI ndan sonra TBMM tarafından Başkomutanlığa getirilmiştir.
51. M. Kemal in Başkomutan olarak katıldığı İLK savaş SAKARYA SAVAŞI dır.
52. Yunan ordusu İLK defa SAKARYA SAVAŞINDAN sonra savunmaya,Türk Ordusu ise İLK defa TAARRUZA geçmiştir
53. TBMM ordusunun İLK taarruz Harekatı BÜYÜK TAARRUZ dur.
54. Türkiye İtilaf devletlerinin hepsine birden Misak-ı Milliyi ve Tam Bağımsızlığı İLK defa LOZAN ANTLAŞMASI ile kabul ettirdi.
55. İLK Genelkurmay Başkanı FEVZİ ÇAKMAK tır.
56. İLK T.C. Cumhurbaşkanı MUSTAFA KEMAL dir
57. İLK T.C. Başbakanı İSMET İNÖNÜ dür.
58. T.C. nin kurulan İLK siyasi partisi CUMHURİYET HALK PARTİSİ dir(Halk Fırkası)
59. T.C. nin kurulan İLK Muhalefet partisi TERAKKİ PERVER CUMHURİYET FIRKASI dır
---

I.MEŞRUTİYET'İN İLANI(23 ARALIK1876): Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi aydınların oluşturduğu gruba Genç Osmanlılar veya Jön Türkler denirdi. Bu grup yanlarına Mithat Paşa'yıda alarak Meşrutiyeti ilan etmesi koşuluyla II.Abdülhamit'i tahta çıkardılar.23

Aralık 1976 'da Kanuni Esasi hazırlanarak I. Meşrutiyet ilan edildi. Kanuni Esasi Osmanlı Devletinin Avrupai tarzda ilk anayasasıdır. Kanuni Esasiye göre iki tane meclis kuruldu. Meclisi Mebusan(Üyelerini halk seçecek),Meclisi Ayan(Üyelerini Padişah seçecek)

NOT:I.Meşrutiyet'in ilanıyla Mutlakiyet dönemi sona ermiş Meşrutiyet dönemi başlamıştır.

II.Meşrutiyet'in İlanı(1908): Jön Türkler 1889 yılında İttihat ve Terakki cemiyetini kurdular. Bu örgüt II.Meşrutiyet'in ilan edilmesi için II.Abdülhamit'e baskı yaptılar. Baskılar sonunda II.Abdülhamit 24 Temmuz 1908 'de II.Meşrutiyet'i ilan etti.13 Nisan 1909'da Meşrutiyet yönetimine karşı olanlar büyük bir ayaklanma yaptılar.(31 Mart Olayı).Ayaklanmayı İttihatçıların oluşturduğu ve M. Kemal'in Kurmay Başkanlığını yaptığı Hareket Ordusu bastırdı. İttihatçılar bu ayaklanmadan II.Abdülhamit'i sorumlu tutarak tahttan indirdiler.

1.UŞİ ANTLAŞMASININ ÖNEMİ NEDİR?

* İtalya ile Osmanlı Devleti arasında 1912'de Trablusgarp savaşından sonra imzalanmıştır.
* Buna göre;Trablusgarp ve Bingazi İtalya'ya verildi. On iki ada geçici olarak Balkan savaşından
* sonra alınmak üzere İtalya'ya bırakıldı.
* NOT:Trablusgarp (Libya) Osmanlı Devletinden ayrılan son Afrika toprağı olmuştur.

2.I.BALKAN SAVAŞI VE SONUÇLARI NELERDİR ?

* 1912'de Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ, Türkleri Balkanlardan atmak için anlaştılar ve Osmanlı Devleti'ne saldırdılar.
* Osmanlı Devleti ordusundaki subayların ittihatçı-itilafçı diye ayrılmaları ve savaşlara yeterli hazırlanamaması nedeniyle Midye-Enez hattına kadar çekilmek zorunda kaldı.
* Bu savaşın sonunda Osmanlı Devletiyle bağlantısı kalmayan Arnavutluk bağımsızlığını kazandı.
* I. Balkan Savaşı'nın sonunda Londra Antlaşması (1913) imzalandı. Midye-Enez hattına geriledik. Edirne ve Kırklareli'yi kaybettik.

3.II.BALKAN SAVAŞI VE SONUÇLARI NELERDİR ?

* I. Balkan Savaşı'nda aldıkları toprakları kendi aralarında paylaşamayan Balkan ülkeleri kendi aralarında savaşa tutuştular. Osmanlı Devleti bunu fırsat olarak gördü ve saldırarak Edirne ve Kırklareli'yi geri aldı
* II. Balkan Savaşının sonunda iki antlaşma imzalandı.
* İstanbul Antlaşması(1913): Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasında imzalandı. Edirne ve Kırklareli bizde kaldı. Meriç nehri Bulgaristan'la sınır oldu.
* Atina Antlaşması(1913): Kavala şehri ve Girit adası kesin olarak Yunanistan'a verildi.

3.I.DÜNYA SAVAŞI'NIN SEBEPLERİ NELERDİR ?

* Sömürge rekabeti : Birliğini geç tamamlayan İtalya(1870) ve Almanya'nın(1871) sömürge yarışında İngiltere'ye ve Fransa'ya rakip olmaları bu devletler arasında düşmanlığa neden olmuştur.
* Almanya-Fransa Çekişmesi: Kömür yataklarının bulunduğu Alsas-Loren bölgesi iki ülkeyi düşman etmiştir.
* Balkanlardaki Çekişme: Rusya ile Avusturya-Macaristan arasında Balkanlarda çekişme vardı. Rusya Avusturya-Macaristan'ın içindeki Ortodoks ve Slav ırkları kendi hakimiyetine

almak istemesi düşmanlığı artırdı.
* Blokların Kurulması: Yukarıda sayılan sayılan nedenlerle bazı devletler birbirlerine yaklaşmışlardır. Almanya,Avusturya-Macaristan,İtalya üçlü ittifak devletlerini, İngiltere,Fransa ve Rusya ise Üçlü itilaf devletlerini oluşturdular.

4.OSMANLI DEVLETİNİN I. DÜNYA SAVAŞINA GİRMESİNİN NEDENLERİ NELERDİR ?

* Balkan ve Trablusgarp savaşlarında kaybedilen toprakları geri alma düşüncesi
* Alman hayranlığı ve Almanya'nın savaşı kesin kazanacağına inanılması
* İngiltere,Fransa ve Rusya'nın sömürgelerinde yaşayan Müslüman ülkeleri bağımsızlığına kavuşturma isteği
* İngiltere,Fransa ve Rusya'nın Osmanlı Devletine karşı düşmanca tavır takınmaları
* Goben(Yavuz),Breslav(Midilli) zırhlı gemilerinin Rus limanlarını topa tutması.

5.ALMANYA'NIN OSMANLI DEVLETİNİ KENDİ YANINDA SAVAŞA SOKMAK İSTEMESİNİN NEDENLERİ NELERDİR ?

* Savaşı daha geniş alanlara yaymak***
* Osmanlı Devletinin Jeopolitik konumundan (Dünya üzerindeki yeri) yararlanmak istemesi
* Osmanlı halifesinin dini gücünden faydalanmak ve İtilaf Devletlerinin sömürgeleri olan Müslüman ülkeleri ayaklandırarak,sömürgeleri içten çökertmek
* Sömürgelere giden yolları kontrol altında tutmak istemesi***

6.OSMANLI DEVLETİ'NİN KENDİ TOPRAKLARINDA SAVAŞTIĞI CEPHELER HANGİLERİDİR ?

* Kafkas ,Kanal ,Filistin ,Irak, Çanakkale, Suriye ,Hicaz-Yemen Cepheleridir.

7. OSMANLI DEVLETİ'NİN KENDİ TOPRAKLARI DIŞINDA SAVAŞTIĞI CEPHELER HANGİLERİDİR ?

* Makedonya,Romanya,Galiçya Cepheleridir.

8.KAFKASYA CEPHESİNİN ÖNEMİ NEDİR ?

* 1 Kasım 1914 'te Rusların Doğudan saldırıya geçmesiyle bu cephe açılmıştır.
* Enver Paşanın Anadolu'daki Türkler ile Orta Asya'daki Türkleri birleştirerek büyük Türk devleti kurmak istemesi
* Bakü petrollerini ele geçirmek isteyen Almanya'nın bu cephenin açılması için Osmanlı'yı kışkırtması
* 22 Aralık 1914'te 150 bin kişi ile başlatılan" Sarıkamış Harekatı" hezimetle sonuçlanmış ve 90 bin askerimiz donarak şehit olmuştur. Ruslar Erzurum, Muş,Bitlis ve Erzincan'ı ele geçirmişlerdir. M. Kemal 1916'da Muş ve Bitlis'i geri almıştır.
* Rusların 3 Mart 1918'de imzaladığı Brest Litowsk Antlaşmasıyla I. Dünya savaşından ayrılmış ve doğu cephesi kapanmıştır.(Bu ant. İle Berlin ant. İle kaybettiğimiz Kars,Ardahan,Batum Rusya'dan Osmanlı Devletine geçmiştir.)

9. ÇANAKKALE SAVAŞININ ÖNEMİ NEDİR ?

* 500 Bin den fazla insan ölmüştür.
* Osmanlı Devletinin galip geldiği tek cephedir.

* İtilaf devletleri boğazları geçemeyip Rusya'ya yardım götüremeyince Rusya'da Bolşevik ihtilali çıkmıştır. Sovyet Rusya kurulmuştur.
* M. Kemal'in bu savaşlarda gösterdiği başarılar onun kurtuluş savaşında lider olmasını sağlamıştır.

10.KANAL CEPHESİNİN ÖNEMİ NEDİR ?

* Almanların isteğiyle açılmıştır.(Süveyş Kanalında)
* Mısır İngiltere'den geri alınacaktı. Ve İngiltere'nin Uzak Doğudaki sömürgeleriyle bağlantısı kesilecekti. Fakat savaşı kazanamadık ve İngiltere Suriye'ye kadar ilerledi ve Suriye cephesinin açılmasına neden oldu.

11.I.DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUNDA İMZALANAN ANTLAŞMALAR NELERDİR ?

* İtilaf devletleri ile yenilen devletler arasında şu antlaşmalar olmuştur.

Versay-Almanya , Sen Jermen-Avusturya , Triyanon–Macaristan, Nöyyi-Bulgaristan, Sevr-Osmanlı Devleti

NOT: Mondros ateşkes antlaşması Osmanlı Devletini I. Dünya savaşından çıkaran ateşkes antlaşmasıdır. Sevr antlaşması hazırlanana kadar bu antlaşma yürürlüğe girmiştir.

12. I.DÜNYA SAVAŞI'NIN GENEL SONUÇLARI NELERDİR ?

* Osmanlı İmp.,Rus Çarlığı, Avusturya-Macaristan İmp. ve Alman İmp. yıkılarak yerlerine milli devletler kuruldu.
* Litvanya, Çekoslovakya, Polonya, Yugoslavya, Macaristan ve Avusturya bağımsız birer devlet olarak ortaya çıktı.
* Cemiyet-i Akvam(Milletler Cemiyeti) kuruldu.
* Yenilen devletlerde rejim değişiklikleri meydana gelmiştir.
* I. Dünya Savaşından en karlı İngiltere ve Fransa çıkmıştır.
* I. Dünya Savaşı'nın sonunda yenilen devletlere imzalatılan ağır antlaşmalar , II. Dünya Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur.

13.MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI'NIN(30 EKİM 1918) ÖNEMİ NEDİR ?

* Osmanlı Devleti bu antlaşmayla fiilen sona ermiştir.
* Antlaşmanın 7.Maddesi "İtilaf Devletleri kendi güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıkarsa , istedikleri bölgeyi işgal edebileceklerdi " çok ağır bir madde olup ülkenin her an işgalini mümkün hale getirmiştir.
* Altı vilayette bir Ermeni Devleti kurulması için zemin hazırlanmıştır.
* İşgallerin başlamasıyla bölgesel direniş örgütleri ve Kuvay-i Milliye ortaya çıkmıştır.
* Azınlıklar işgalleri kolaylaştırmak için zararlı cemiyetleri kurmuşlardır.

14.ZARARLI CEMİYETLER HANGİLERİDİR ?

A. Azınlıkların Kurdukları Cemiyetler:

*** Mavri Mira:** Rumlar tarafından kuruldu. İstanbul Patrikhanesi yönetir. İzmir ve Doğu Trakya'yı Yunanistan'a katmak istemektedir.
*** Etnik-Eterya Cemiyeti:** Rumlar tarafından Yunanistan sınırlarını genişletmek için kuruldu.
*** Pontus Rum Cemiyeti:** Doğu Karadeniz'de eski Rum Pontus Devletini tekrar canlandırmak için Rumlar tarafından kuruldu.
*** Ermeni Taşnak –Hınçak Cemiyeti:** Ermeniler tarafından Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurmak amacıyla faaliyet göstermiştir.
*** Kürt Teali Cemiyeti:** Doğu illerinde bir Kürt Devleti kurmak için faaliyette bulundu.(İstanbul'da kuruldu.)
*** Teali İslam Cemiyeti**: Saltanat ve Hilafeti desteklemiş ve İstanbul'da kurulmuştur.
*** İngiliz Muhipleri Cemiyeti:** İngiliz himayesinde yaşamayı isteyenler kurmuştur.
*** Sulh ve Selamet-i Osmani Fırkası:** Saltanat ve Hilafeti desteklemiştir.
*** Wilson Prensipleri Cemiyeti:** Amerika egemenliğini(Mandasını) istemiştir.

B. Milli Varlığa Düşman Cemiyetler:

15.YARARLI CEMİYETLER(MİLLİ CEMİYETLER) HANGİLERİDİR ?

* Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Doğu Anadolu'nun Ermenilere verilmesini önlemek için kuruldu.
* Trakya Paşa eli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Trakya'nın Yunan işgaline uğramasını engellemek için Edirne'de kuruldu.
* Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti: Doğu Karadeniz ve çevresinin Rumlara verilmesini ve Rum Pontus Devletinin kurulmasına engel olmak için kuruldu.
* Kilikyalılar Cemiyeti: Adana ve çevresinin Ermenilere verilmesini önlemek için kurulmuştur.
* İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: İzmir ve çevresinin Yunanlılara verilmesini önlemek için kurulmuştur.
* Milli Kongre Cemiyeti: İstanbul'da kurulan bu cemiyet Türklere karşı yapılan haksızlıkları basın ve yayım yolu ile dünyaya duyurmaya çalışmışlardır.

16.PARİS BARIŞ KONFERANSININ(18 OCAK 1919) ÖNEMİ NEDİR ?

* İtilaf Devletleri Osmanlı Devletini nasıl paylaşacaklarını kararlaştırmak için Paris'te toplandılar.
* Daha önce İtalya'ya verilen Batı Anadolu Yunanistan'a verildi.
* İtalya'ya: Güneybatı Akdeniz ,
* Fransa'ya: Urfa,Maraş,Antep,Suriye ve Lübnan,
* İngiltere'ye : Irak, Filistin ve Boğazlar bırakılmıştır.
* Yunanlılar Paris Barış Konferansının kendilerine verdiği yetkiyle 15 Mayıs 1919 'da İzmir'i işgal etmiştir.

17.GENELGELER VE KONGRELER:

HAVZA GENELGESİ'NİN ÖNEMİ NEDİR? (29 MAYIS 1919)

* M. Kemal Havza'ya gelince askeri ve sivil mülki amirlere gönderdiği bildirilerle, işgallerin protesto yapılmasını, mitingler düzenlenmesini , ülkemizin içinde bulunduğu durumun millete anlatılmasını , İstanbul hükümetine protesto telgraflarının çekilmesini istemiştir.

NOT: M. Kemal 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesinden sonra 16 Mayıs 1919'da Bandırma vapuruyla Samsun'a doğru yola çıkmış ve 19 Mayıs 1919'da Samsun'a gelmiştir. M. Kemal Samsun'a gelirken 9.Ordu Müfettişliği sıfatıyla resmi görevli olarak, Samsun ve çevresindeki Rumlarla Türkler arasındaki çatışmalara son vermek amacıyla Samsun'a gelmiştir.

AMASYA GENELGESİ VE ÖNEMİ NEDİR ? (22HAZİRAN 1919)

* M. Kemal ,Rauf Orbay, Refet Bele,Ali Fuat Cebesoy ve Kazım Karabekir toplantı yaparak , aldıkları kararları genelge olarak yayınlamışlardır.
* Vatanın ve milletin bağımsızlığının tehlikede olduğu belirtilmiştir. Miletin geleceğini ,milletin azim ve kararı kurtaracaktır denildi.
* Osmanlı hükümetinin görevini yapmadığı ve bu durumun milletimizi yok saydığı belirtilmiştir.
* Milletimizin sesini dünyaya duyuracak her türlü etki ve denetimden uzak milli bir kurulun kurulması gerektiği belirtilmiştir.
* Bu nedenle seçimlerin yapıldığı yerlerde seçilen kişiler seçimlerin yapılamadığı yerlerde ise halkın güvenini kazanmış 3 delege Sivas'a gelerek toplanılması gerektiği belirtilmiştir.
* Doğu illeri adına Erzurum'da bir kongre toplanacak
* İlk defa kurtuluş savaşının mücadele safhası başlamıştır.
* İlk defa kurtuluş savaşının gerekçesi , yöntemi ve amacı belirtilmiştir.
* İlk defa millet egemenliğine dayanan yönetimden bahsedilmiştir.***
* İlk defa milli bir kurulun oluşturulmasından bahsedilmiştir.
* İlk defa İstanbul hükümetinin görevini yerine getiremediğinden bahsedilmiştir.
* İlk defa Erzurum ve Sivas Kongrelerinin toplanmasına karar verilmiştir.

AMASYA GENELGESİ'NİN ÖNEMİ

NOT: M. Kemal Amasya Genelgesi'nden sonra 8 Temmuz 1919'da padişaha yolladığı bir telgrafla resmi göreviyle birlikte askerlik görevinden de istifa ettiğini açıklamıştır.

ERZURUM KONGRESİ'NİN ÖNEMİ NEDİR? (23 TEMMUZ 1919)

* Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin girişimleriyle bölgedeki Ermeni tehlikesine karşı toplanmıştır.
* Milli sınırlar içinde vatan bir bütündür asla parçalamaz olduğu belirtildi.(Misak-ı Milli'de aynen yer aldı.)
* İlk defa hükümet kurulmasından bahsedilmiş ve ilk defa 9 kişilik Temsil Heyeti seçilmiştir.
* İlk defa manda ve himaye reddedilmiştir.
* Milli Meclisin derhal toplanması ve hükümetin meclisin denetimine girmesi kararlaştırıldı.(Mebusan Meclisi)
* Kuva-yi Milliye'yi etken ve milli iradeyi hakim kılmak esastır.

* Erzurum kongresi bölgesel olarak toplanmış fakat aldığı kararlar tüm yurdu ilgilendirdiği için milli bir kongredir.****

SİVAS KONGRESİ'NİN ÖNEMİ NEDİR ? (4-11 EYLÜL 1919)

* Ülke genelindeki milli cemiyetler " Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" adıyla birleştirildi.
* Manda ve himaye fikri kesin olarak reddedildi.
* İrade-i Milliye adıyla bir gazete çıkarıldı.
* Temsil heyeti 15 kişiye çıkarılmıştır.
* Her yönüyle ulusal bir kongredir.
* Ali Fuat Cebesoy Batı Anadolu Kuva-i Milliye Komutanlığına atanmıştır.

AMASYA GÖRÜŞMELERİNİN ÖNEMİ NEDİR ? (20-22EKİM 1919)

* Osmanlı Hükümetinden Bahriye Nazırı Salih Paşa ile M. Kemal arasında görüşmeler olmuştur.
* Görüşmelerde alınan kararlardan sadece Osmanlı Mebusan Meclisi'nin açılmasıyla ilgili madde Osmanlı hükümeti tarafından kabul edilmiştir.
* İstanbul Hükümeti , Temsil Heyetiyle görüşmek üzere bir temsilcisini Amasya'ya göndermekle Temsil Heyetini hukuki olarak tanımıştır.

18. MİSAK-I MİLLİ'NİN İLANI (28 OCAK 1920)

* Amasya Görüşmeleri'nde alınan kararla yurdun her tarafında seçimler yapılarak Mebuslar Meclisinin açılmasına zemin hazırlanmıştır. Meclisin İstanbul'da açılmasına karar verilince M. Kemal İstanbul'a gitmemiştir. Fakat onun düşüncelerini temsil eden Felah-ı vatan adıyla bir grup kurulmuştur. Bu grup hazırladığı Misak-ı Milli'yi Son Osmanlı Mebusan Meclisine kabul ettirmiştir.(28 Ocak 1920)
* Alınan Kararlar: Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandığında Türk askerlerinin elinde bulunan topraklar bir bütündür, parçalanamaz.***

Arap topraklarının, Batı Trakya'nın ve Kars,Ardahan ve Batum'un geleceği halk oylamasıyla belirlenecek. Osmanlı'nın merkezi ve Marmara Denizi'nin güvenliği sağlanırsa boğazlar dünya ticaretine açılacak. İçimizdeki azınlıklara komşu ülkelerdeki Müslüman halka tanınan haklardan fazlası tanınamaz. Tam bağımsızlığımızı ve ekonomik gelişmemizi engelleyen sınırlamalar ve kapitülasyonlar kesinlikle kabul edilemez.

* Misak-ı Milli ile Türk vatanının sınırları çizilmiştir.
* Misak-ı Milli'nin ilanı İstanbul'un işgaline neden olmuştur.
* İstanbul 16 Mart 1920'de itilaf devletleri tarafından resmen işgal edilmiştir. Mebusan Meclisi dağıtılmıştır. Bazı milletvekilleri Malta adasına sürgüne gönderilmiştir. Bazıları Ankara'ya kaçmıştır.

19. T.B.M.M'NİN AÇILMASI (23 NİSAN 1920)

* M. Kemal 19 Mart 1920'de bir genelge yayınlayarak Ankara'da olağan üstü yetkilere sahip bir meclisin açılması gerektiğini ve bunun için hemen seçimlerin yapılmasını, her sancaktan 5 kişinin seçilmesini ve bu seçilenlerin 15 gün içinde Ankara'ya gelmelerini istedi. Ayrıca İtilaf Devletleri tarafından dağıtılan Osmanlı Mebuslar Meclisi üyelerini de kaçabilirlerse gelmelerini istedi.

* Nihayet bütün hazırlıklar tamamlandıktan sonra 23 Nisan 1920'de T.B.M.M açıldı.
* Güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.(yasama ,yürütme ,yargı güçlerinin mecliste toplanması)Böylece çabuk ve uygulanabilir kararların alınması sağlanmıştır.(Çünkü o sırada ülkemiz işgal altında)
* Egemenliğin kayıtsız şartsız milletin olduğu ve meclisin üstünde bir gücün olmadığı belirtilmiştir.
* Meclisin başkanı aynı zamanda hükümetinde başkanıdır.
* Padişah ve halifenin yeri meclisin alacağı kararla belli olacaktır.
* Kurtuluş savaşının devam ettiği günlerde kabul edilmiştir.
* Bu anayasa ile Türk tarihinde ilk kez egemenlik ulusa verilmiştir.
* Güçler birliği prensibi benimsenmiştir.(Yasama, yargı, yürütme meclis tarafından yapılıyor.)
* Yeni Türk Devletinin hukuki ve siyasal belgesi olmuştur.
* Anayasaya göre meclis başkanı hükümetin de başkanı olmakla "Meclis Hükümeti Sistemi" benimsenmiştir.

20 İLK T.B.M.M'NİN ÖZELLİKLERİ
21.İLK ANAYASA (TEŞKİLAT-I ESASİYE – 20 OCAK 1921)

NOT: Cumhuriyetin ilanıyla "Meclis Hükümeti Sistemi" terkedilerek "Kabine Sistemi" ne geçilmiştir.

22. İLK T.B.M.M' NE KARŞI ÇIKAN AYAKLANMALAR

* Ayaklanmaların çıkmasında; Bazı çıkar sahiplerinin halkı kışkırtması, azınlıkların devlet kurmak istemesi, İstanbul hükümetinin M. Kemal aleyhinde bildiriyi Anadolu'da halka dağıtması,düzenli ordu kurulması sırasında bazı Kuva-yi Milliyecilerin orduya katılmak istememesi, M. Kemal'in idam cezasına çarptırılmış olması T.B.M.M' ne karşı ayaklanmaların çıkmasında etkili olmuştur.

1.İstanbul Hükümeti ve İngilizler Tarafından Desteklenen Ayaklanmalar: Anzavur , Kuva-yi İnzibatiye, Bolu-Düzce-Hendek ve Adapazarı , Yozgat Yenihan, Konya , Afyon , Milli Aşireti ayaklanmalarıdır.

2.Azınlıkları Çıkardığı Ayaklanmalar: Rum Pontus ,Ermeni ayaklanmalarıdır.

3.Kuva-yi Milliye Taraftarlarının Çıkardığı Ayaklanmalar: Çerkez Ethem , Demirci Mehmet Efe ayaklanmalarıdır.

23.T.B.M.M'NİN AYAKLANMALARA KARŞI ALDIĞI TEDBİRLER

* 29 Nisan 1920'de Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarıldı.
* 11 Eylül 1920'de İstiklal Mahkemeleri kurularak isyancılar sert bir şekilde cezalandırıldı.
* İstanbul hükümetinin olumsuz propagandalarına karşı halkı doğru bilgilendirmek için Anadolu Ajansı kuruldu.
* Damat Ferit hükümetinin Anadolu hareketi aleyhine yaptırdığı fetvalara karşı Ankara müftüsü Rıfat Börekçi fetva yayınlayarak Anadolu'daki mücadelenin haklılığı tüm yurda ilan edilmiştir.
* I. Dünya savaşı bittiğinde itilaf devletleri diğer devletlerle barış antlaşmalarını hemen imzalamalarına rağmen Osmanlı Devleti'ni nasıl paylaşacaklarına karar veremedikleri için kesin barışı geciktirdiler. Ve 10 Ağustos 1920'de Osmanlı Devleti adına Dar-ı Şura-yı

Saltanat (Mebuslar Meclisi dağıtıldığı için) Sevr Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşmaya göre;
* İstanbul Osmanlıya verilecek ancak şartlara uyulmazsa işgal edilecek. Boğazlar savaş ve barışta açık olacak ve Boğazlar Komisyonu tarafından yönetilecek. Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti , Suriye ile Irak arasında bir Kürt Devleti kurulacak. Trakya ve Batı Anadolu Yunanistan'a , Irak ve Arabistan İngiltere'ye, Konya, Antalya ve Muğla tarafları İtalya'ya ,Adana-Malatya-Sivas ve Suriye arası Fransa'ya verilecek. Azınlıklara sınırsız haklar verilecek. Kapütilasyonların her türlüsü devam edilecek ve bütün ülkeler faydalanacak.
* Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti yok sayılmıştır.
* İtilaf Devletleri Osmanlı Devletini paylaşmışlardır.
* İtilaf Devletleri Son Osmanlı Mebuslar Meclisini dağıttıkları için bu antlaşma meclis tarafından onaylanmadığından hiçbir hukuki geçerliliği yoktur.
* Uygulanamayan bir antlaşma olması nedeniyle 1878 Ayastefanos Antlaşmasına benzerlik gösterir.

24.SEVR ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920)

25.DÜZENLİ ORDU NE ZAMAN KURULMUŞTUR ?

* M. Kemal'in önerileri doğrultusunda T.B.M.M Hükümeti düzenli ordu kurma kararına vardı.
* Kuva-yi Milliye birliklerinin tek çatı altında toplanması kararlaştırılmıştır.
* Çerkez Ethem ve Demirci Mehmet Efe etkilerinin azalmasından çekindikleri için düzenli orduya katılmayarak isyan ettiler.
* 8 Ekim 1920'de ülkenin her tarafından gelen Kuva-yi Milliye birliklerinin katılımıyla düzenli ordu kurulmuştur.
* Batı cephesi komutanlığına İsmet Paşa(İnönü) getirildi.

KURTULUŞ SAVAŞINDA CEPHELER

Doğu Cephesi: Doğu cephesinde Ermenilerle savaşılmıştır. Ermeniler Sevr antlaşmasına dayanarak Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurmak istiyorlardı ve Türklere saldırıyorlardı . T.B.M.M 15.Kolordu komutanı Kazım Karabekir Paşayı Doğu cephesi komutanlığına atadı. Yapılan savaşlarla Doğu Anadolu Ermenilerden kurtuldu. Ermenilerle Gümrü Antlaşması(3Aralık 1920) imzalandı.

26.GÜMRÜ ANTLAŞMASI'NIN (3 ARALIK1920) ÖNEMİ NEDİR ?

* T.B.M.M'nin uluslar arası alanda kazandığı ilk siyasi ve askeri başarıdır.
* İlk kez Gümrü antlaşmasıyla belirlenen doğu sınırımız , Moskova ve Kars antlaşmalarıyla son şeklini almıştır.
* Ermeniler barış imzalamakla ilk kez Sevr antlaşmasının geçersizliği onaylamış oldular.
* Ermeni sorunu çözüme kavuşturuldu.

27.GÜNEY CEPHESİ'NİN ÖNEMİ NEDİR ?

* Güney Cephesi'nde düşmana karşı Kuva-yi Milliye birlikleriyle karşı konulmuştur. Düzenli ordu savaşmamıştır.
* Güney Cephesi'ndeki savaşlar Sakarya Savaşı'ndan sonra 20 Ekim 1921'de Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması ile sona erdi.
* Böylece Hatay hariç Suriye sınırı belirlenmiştir.

28. I. İNÖNÜ SAVAŞI'NIN (6-10 OCAK 1921) ÖNEMİ NEDİR ?

* Düzenli ordunun Batı Cephesi'nde Yunanlılara karşı kazandığı ilk zaferdir.*
* İsmet Paşa Albaylıktan generalliğe terfi etti.*
* Çerkez Ethem isyanı bu zaferden sonra bastırıldı.*
* 20 Ocak 1921'de ilk anayasa (Teşkilat-ı Esasiye) ilan edildi.*
* 12 Mart 1921'de İstiklal Marşımız kabul edildi.*
* Londra Konferansı yapıldı.(21 Şubat 1921)*
* Sovyet Rusya ile Moskova Antlaşması imzalandı.(16 Mart 1921)*

29.LONDRA KONFERANSI'NIN ÖNEMİ NEDİR? (21 ŞUBAT-12 MART 1921)

* İtilaf Devletleri Sevr Antlaşmasını yumuşatarak T.B.M.M kabul ettirmek için konferansı toplamışlardır.
* İstanbul hükümeti adına Tevfik Paşa, T.B.M.M adına Bekir Sami Bey konferansa katılmıştır.
* İtilaf Devletleri T.B.M.M'ni konferansa çağırmakla , T.B.M.M'nin varlığını ilk kez hukuki olarak tanımıştır.

30.MOSKOVA ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ NEDİR ? (16 MART 1921)

* Rusya Misak-ı Milliyi ve Türk Devletini tanıyan ilk Avrupa ülkesi olmuştur.
* Kars, Ardahan Türkiye'de kaldı. Batum ise Gürcistan'a verilmiştir. Batum'un elimizden çıkmasıyla Misak-ı Milli'den ilk taviz verilmiştir.***

31. II. İNÖNÜ SAVAŞI'NIN ÖNEMİ NEDİR ? (23 MART-1 NİSAN 1921)

* Batı Cephesi'nde Yunanlılara karşı kazanılan ikinci zaferdir.
* İtalya bu zaferden sonra Antalya ve Muğla'dan çekilmeye başladılar.*
* Fransızlar anlaşmak için Ankara'ya temsilci gönderdiler.*

32. KÜTAHYA-ESKİŞEHİR SAVAŞLARININ ÖNEMİ NEDİR ? (10-24 TEMMUZ 1921)

* Ordumuz İtilaf Devletleri'nden yardım alan Yunanlılar karşısında başarısız olarak Sakarya Irmağı'nın doğusuna kadar gerilemiştir.
* Böylece 1683 II. Viyana kuşatmasından itibaren devam eden geri çekilme Sakarya Irmağı'nın doğusuna kadar devam etmiştir.
* Bu yenilgiden sonra 5 Ağustos 1921'de M. Kemal'e başkomutanlık verildi. Ayrıca meclisin 3 aylığına tüm yetkileri M. Kemal'e verildi.
* M. Kemal ilk olarak Tekalif-i Milliye Emirlerini 8 Ağustos 1921'de ilan ederek Sakarya Savaşı için halktan yardım toplamıştır.

33.SAKARYA MEYDAN SAVAŞI'NIN ÖNEMİ NEDİR ?(23 AĞUSTOS-13 EYLÜL 1921)

* 1683 Viyana bozgunundan itibaren devam eden gerileme sona erdi.
* T.B.M.M büyük bir zafer kazandı. Yunan ordusunun taarruz gücü kırıldı. Yunanlılar savunmaya geçti.
* T.B.M.M M. Kemal'e Mareşallik rütbesi ve Gazilik unvanı verdi.(19 Eylül 1921)*
* Kafkas Cumhuriyetleri (Sovyet Rusya) ile Kars Antlaşması imzalandı.(13 Ekim 1921)*
* Fransızlarla Ankara Antlaşması imzalandı.(20 Ekim 1921)
* İtilaf Devletleri barış teklifinde bulundular.

34.KARS ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ NEDİR ? (13 EKİM 1921)

* Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan ile yapılmıştır.
* Kars Antlaşması ile doğu sınırlarımız kesinlik kazanmıştır.

35.ANKARA ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ NEDİR ? (20 EKİM 1921)

* Hatay dışında Suriye sınırı çizildi.*
* Fransa yani bir itilaf devleti yeni Türk Devleti'ni TBMM'yi resmen tanıdı.***
* Fransızlar Misak-ı Milliyi tanıyan ilk İtilaf Devleti oldular.***

36.BÜYÜK TAARRUZ VE BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİ'NİN ÖNEMİ NEDİR ?(26AĞUS-18 EYLÜL 1922)

* Milli mücadelenin silahlı mücadelesi başarıya ulaştı.*
* Yunan işgali sona erdi. Yunanlılar Ege Denizi'ne döküldü.
* Afyon,Uşak,Kütahya, Manisa, Balıkesir,Aydın,İzmir ve Bursa Yunan işgalinden kurtuldu.
* Malazgirt Savaşı Anadolu'nun kapılarını Türklere açmış, Miryakefalon Türk yurdu olduğunu belgelemiş, Başkomutanlık Meydan Muharebesi ise Anadolu'nun sonsuza kadar Türk yurdu olarak kalacağını ispatlamıştır.*****

37.MUDANYA ATEŞKES ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ NEDİR ? (11 EKİM 1922)

* Toplantıya İngiltere,Fransa. ve İtalya katılmış, Yunanlılar bir gemide sonucu beklediler. Türkiye adına İsmet paşa katıldı.
* Türkiye ile Yunanistan arasındaki silahlı mücadele sona erdi.
* Yunanlılar 15 gün içerisinde Doğu Trakya'yı Meriç Irmağı'nın sol kıyısına kadar ,terk edecek.
* İstanbul ve Boğazlar T.B.M.M 'ne bırakıldı. Böylece savaşmadan İstanbul , Boğazları ve Doğu Trakya'yı kurtarmış olduk.
* Kurtuluş Savaşı'nın silahlı safhası bitmiş, diplomatik safhası başlamıştır.
* Osmanlı Devleti'nin merkezi İstanbul T.B.M.M' ne bırakılmakla, Osmanlı Devleti hukuken sona erdi.***

38.LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI (24 TEMMUZ 1924)

* Konferansa, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya,Yugoslavya katılmıştır. Boğazlarla ilgili madde görüşülürken Bulgaristan ve Rusya'da katılmıştır. A.B.D ise gözlemci olarak katılmıştır. T.B.M.M'ni İsmet Paşa temsil etmiştir.
* Yunanistan'la olan sınırımız Mudanya Ateşkes anlaşmasında belirtildiği gibi olacak.
* Ege adalarından, on iki ada İtalya'ya , Gökçeada ve Bozcaada (Çanakkale Boğazının korunması için) Türkiye'ye , diğer adalar Yunanistan'a verildi.
* Savaş tazminatı olarak, Yunanistan Karaağaç'ı Türkiye'ye bıraktı.
* Kapitülasyonlar kaldırıldı.
* Boğazlardan barış zamanı askeri olmayan gemiler geçebilecek. Savaş zamanı Türkiye savaşta yer alırsa , boğazlar üzerinde istediğini yapma hakkına sahiptir. Ancak Türkiye'nin başkanlığını yaptığı bir "Boğazlar Komisyonu" boğazlardan geçişi kontrol edecek.
* Suriye sınırı, 16 Mart 1921' Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşmasıyla belirtildiği gibi olacak.
* Irak sınırı ve Musul sorunu ,İngiltere ve Türkiye arasında görüşüldükten sonra

halledilecek.
* Osmanlı dış borçlarının, Osmanlı'dan ayrılan devletlere paylaştırılarak ödenmesine karar verildi.
* Yabancı okulların, Türkiye'nin koyacağı kurallar çerçevesinde faaliyete devam etmesi kararlaştırıldı.
* Ortodoks Patrikhanesi, İstanbul'da kalacak ancak siyasi faaliyette bulunmayacak.
* İtilaf Devletleri bu antlaşmayla Misak-ı Milliyi ve Yeni Türk Devletinin bağımsızlığını tanımıştır.
* Boğazlar Komisyonunun kalması milli egemenliğimizi sınırlamıştır. Boğazlar sorunu kalmıştır.
* Musul alınamamış ve Irak sınırı kesinlik kazanmamıştır .Musul sorunu kalmıştır.
* Saltanatın kaldırılması (1 Kasım 1922)
* Ankara'nın başkent olması (13 Ekim)
* Cumhuriyetin ilanı (29 Ekim 1923)
* Halifeliğin kaldırılması (3 Mart 1924)
* Siyasi Partiler kuruldu.

39.LOZAN'DAN KALAN PROBLEMLER VE LOZAN ANTLAŞMASI'NIN TÜRK TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ

40.SİYASAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

a) Cumhuriyet Halk Fırkası: Cumhuriyet döneminin kurulan ilk siyasi partisidir. Atatürk tarafından 9 Eylül 1923' de kuruldu.

b) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası: İlk muhalefet partisidir. Kazım Karabekir ve arkadaşları tarafından 17 Kasım 1924'te .kuruldu. Bu partinin Şeyh Sait isyanı ile bağlantısı olduğu düşünülerek 3 Haziran 1925'de kapatıldı.

c) Serbest Cumhuriyet Fırkası: Fethi Okyar tarafından 12 Ağustos 1930'da kurulmuştur. Laiklik ve Cumhuriyet karşıtlarının bu partide toplanmaya başlamasıyla kurucusu tarafından 17 Kasım 1930'da kapatıldı.

41.HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR
* 20 Ocak 1921'de ilk anayasa Teşkilat-ı Esasiye ilan edildi.
* Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 anayasası ilan edildi.
* 17 Şubat 1926'da Medeni Kanun ilan edildi. İsviçre'den alındı.

a) Birden fazla kadınla evlenme yasaklandı.

b) Mirasta ve boşanmada kadın erkek eşitliği geldi.

* 8 Mayıs 1928'de Borçlar Kanunu –İsviçre'den
* 10 Mayıs 1928'de Ticaret Kanunu—Almanya'dan
* 1Temmuz 1928'de Ceza Kanunu – İtalya'dan alınarak ilan edildi.
* 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ilan edildi. Eğitim öğretim laikleştirildi. Bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Medrese ve okul ikiliğine son verildi
* 1Kasım 1928'de Latin alfabesi kabul edildi.
* 15 Nisan 1931'de Türk Tarih Kurumu kuruldu.
* 12 Temmuz 1932'de Türk Dil Kurumu kuruldu.
* 1924'te Topkapı Sarayı müze haline getirildi. Aynı yıl Etnografya Müzesi ve Güzel Sanatlar Akademisi açıldı.

* 1933'te İstanbul Üniversitesi ve Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi açıldı.

42.EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

NOT: Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nun kurulması Atatürk'ün Milliyetçilik ilkesiyle doğrudan ilgilidir.

43.TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

* 25 Kasım 1925'de "Şapka Kanunu " çıkarıldı.
* 30 Kasım 1925'de tekke , zaviye ve türbeler çıkarılan bir kanunla kapatıldı.
* 1934 çıkarılan bir kanunla din görevlilerinin dini elbiselerle ibadet yerleri dışında dolaşmaları yasaklandı. En yetkili kişi hariç (Diyanet İşleri Başkanı "gibi)
* 1925 Yılında Hicri ve Rumi takvimler kaldırılarak Miladi takvim kabul edildi.1 Ocak 1926'dan itibaren uygulamaya geçildi.
* 1931 Yılında bir kanunla Okka ,arşın vb. yöresel ölçü birimleri yerine Kilo, metre ve litre gibi ölçü birimleri kabul edildi.
* 1935 Yılında hafta sonu tatili Cuma'dan Pazar gününe alındı.
* 24 Haziran 1934'te Soyadı Kanunu kabul edildi.
* Türk Kadınına Siyasi Haklar Verildi.

a) 30 Nisan 1930'da belediye seçimlerinde seçmen olma hakkı,

b) 26 Ekim 1933'te muhtar seçme ve köy ihtiyar heyetine seçilme hakkı,

c) 5 Aralık 1934'te milletvekili seçilme ve seçme hakkı verildi.

NOT: Bir çok Avrupa ülkesinde Türk kadınından yıllar sonra milletvekili seçilme hakkı verilmiştir. Türkiye'de 1935 Yılındaki yapılan seçimlerde meclise 18 kadın milletvekili girmeyi başarmıştır.

44.EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

MİLLİ EKONOMİ ALANINDA YENİLİKLER

* 17 Şubat 1923 'de "İzmir İktisat Kongresi" toplandı .Milli ekonominin hedefleri belirlendi. Yatırım

yapacak şirketlere kolaylık sağlanacağı, milli bankanın kurulacağı, demiryolu yapımına önem verileceği,yerli malı kullanımı teşvik edileceği belirtilmiştir. Ayrıca kongrede "Misak-ı İktisadi" (Ekonomi Andı) ilan edildi. Buna göre ekonomik kararlar uygulanırken ekonomik bağımsızlığın titizlikle korunması kararlaştırıldı.

* Özel teşebbüsün yetersiz olmasından dolayı 1930'dan itibaren "Devletçi" bir ekonomi politikası uygulanmaya başlanmıştır.
* 1933 yılında "İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı" hazırlandı ve başarıyla uygulandı.

TARIM ALANINDA GELİŞMELER

* Köylünün durumunu düzeltmek için Aşar (Öşür) vergisi 1925'te kaldırıldı.
* Ziraat Bankasının verdiği kredi artırıldı.
* Çiftçinin tarımda makine , iyi tohum , gübre ve ilaç kullanımı teşvik edildi.
* Çiftçiye damızlık hayvan, tohum, fidan , borç para verildi.

* 1929’da “Tarım Kredi Kooperatifleri” kuruldu.
* 1925’te “Sanayi ve Maadin Bankası” kuruldu. (Yıpranmış Osmanlı tesislerini tamir etmek için.)
* 1927’de “Teşvik-i Sanayi Kanunu” çıkarıldı.(Halk sanayiye teşvik edildi, ancak halkın gücü olmadığından “Devletçilik” politikası izlendi.)
* 1933’te “İlk Beş Yıllık Sanayi Planı” hazırlandı.
* 1933’te Sümerbank kuruldu.
* 1938 ‘de “İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı” hazırlandı .Ancak 1939’da II. Dünya Savaşı’nın çıkması bu planın uygulanmasına engel olmuştur.
* Ülkedeki madenleri aramak için 1935’te Maden Tetkik Arama Enstitüsü (M.T.A) kuruldu. Madenleri işlemek içinde Etibank kuruldu.
* 1939’da Türkiye’nin ilk demir çelik fabrikası olan Karabük Demir-Çelik Fabrikası kuruldu.
* 1924’te İş Bankası kuruldu.(İş sahiplerine kredi vermek amacıyla kuruldu)
* 1 Temmuz 1926 ‘da “Kabotaj Kanunu” çıkarıldı. Böylece Türk karasularında yolcu ve yük taşıma hakkı yalnızca Türk gemilerine verildi. Ayrıca Denizbank’ın kurulmasıyla denizcilik faaliyetleri artmıştır.
* Demiryolları yabancı şirketlerin elinden alınarak devletleştirildi. Yeni demiryolları yapıldı. Cumhuriyetin ilanından 1938 yılına kadar 3360 km demiryolu yapılmıştır.
* Osmanlı Devleti’nden 18335 km kalan karayolu 1948 yılında 45000 km’ ye çıkmıştır.
* Denizcilik alanında Kabotaj Kanunu çıkarılmış ve yeni liman ve iskeleler yapılmıştır.
* Pek çok yeni şehir ve kasaba inşa edilerek modern bir görünüm almıştır.

COĞRAFYA

*) Haritadaki bozulmaların nedeni dünyanın şeklindendir.Dünyanın küresel şeklinin düzleme aktarılması zor oldugu için haritada bozulmalar olur.
*) Ekvatordan kutuplara gidildikçe haritadaki bozulma oranı da artar.
*) Bir yerin iz düştümü ile gerçek yükseklik arasındaki fark ne kadar fazlaysa o yer o kadar çok eğimlidir.Yanı iz düşümü yükseklik ile gerçek yükseklik arasındaki fark büyüdükçe eğitmde artış gösterir.
*) Krokinin haritadan farkı ölçeğinin olmamasıdır.
*) Haritada ölçek küçüldükçe ;
- Payda büyür.
- Geniş alanları gösterir.
- Küçülme oranı artar.
- Bozma oranı artar.
- Ayrıntıyı gösterme güçleri azalır.
- Düzlem üzerinde daha az yer kaplar.
Ölçek büyüdükçe tam tersi olur.
*) Haritada bulunması gereken elemanlar : Harita işaretleri (lejant) , yön oku , ölçek ,coğrafi koordinatlar , uygun başlık.
*) Eğimin arttığı yerde izihips eğrileri sıklaşır , eğimin azaldığı yerde izohips eğrisi seyrekleşir.
*) Aynı izohips üzerindeki yükseklik değerleri de aynıdır.
***) Formuller :** Gerçek uzunluk = H.u x Ölçeğin paydası , ölçek = H.u/ G.u , Gerçek Alan = Harita alanı x Ölçeğin paydasının karesi.
*) En sıcak vaktin öğle vakti 12:00 da yaşanmasının nedeni ; Güneş ışınlarının en dik açıyla geldiği saat olmasındandır.Havanın sabah 04:00 - 05:00 gibi akşamdan daha soğuk olmasının nedeni , atmosferin sabaha karşı soğumasındandır.
*) Dünya tam küre olsaydı yer çekimi Dünya'nın her yerinde eşit olurdu.
*) 21 Mart 21 Eylül zamanı yanı ekinoks tarihinde Dünya'nın heryerında gece gündüz süresi eşitlenir.
*) Güneş'i yılda iki kez dik açıyla alan yer sadece ekvatordur.(Diğer seneler dike yakın açıyla alır.)
*) 21 Haziran günü Güneş Kuzey Yarım Kürenin Yengeç Dönencesine dik açıyla gelir ve Kuzey Yarım Kürede en uzun gündüz yaşanır.Bu Güney Yarım Kürede en uzun gece olarak tanımlanır.
*) 21 Aralık'ta Güneş güney yarım kürenin oğlak dönencesine dik açıyla gelir ve güney yarım kürede en uzun gündüz yaşanır.Bu Kuzey Yarım Kürede en uzun gece olarak tanımlanır.
*) Enlem farkı artan bölgelerde tarım çeşitliliği de artar.
*) Mevsimler , Dünya'nın Güneş ekseni etrafındaki elips hareketinden ve eksen eğikliğinden dolayı oluşur.
*) Aynı boylam üzerindeki iki merkezde ; Aynı anda öğle vakti yaşanır ve yerel saatleri aynıdır.Güneş aynı anda doğup aynı anda BATMAZ.Güneş sadece 21 Mart 23 Eylül zamanı aynı anda doğup aynı anda batar.
*) Farklı yarım kürelerde farklı mevsimlerin yaşanması dünyanın eksek eğikliğinden kaynaklanır.
*) Dünya kendi ekseni etrafında atmosfer ile birlikte döndüğünden dünyanın dönüşünü hissetmeyiz.
*) Ekvatordan kutuplara gidikdikçe iz düşüm alan küçülür çünkü yükselti de düşer.
*) Kuzey Yarım Kürede yaz mevsiminin kış mevisiminden uzun olması , Şubat ayının 28

çekmesi , Temmuz ve Ağustos aylarının eşit olmasının nedenleri Dünya'nın Güneş ekseni etrafındaki ELİPS hareketindendir.Dünya bazen güneşe yaklaşır , bazen Güneş'e uzaklaşır ama bu durum SICAKLIĞI ETKİLEMEZ.Sıcaklıgı sadece Güneş ışınlarının geliş açısı etkiler.
*) Güneş ışınlarının geliş açısı Dünya'nın şekliyle alakalıdır.
*) Dünya Batı'dan Doğu'ya döndüğü ıcın , Güneş her zaman Doğda önce doğar ve yerel saat her zaman Doğu'da daha ılerıdır.
*) Ekinoks tarihinde Güneş saat kaçta doğuyorsa o saatte de batar.
*) Güneş uzaya Dünya'dan daha yakın oldugu halde neden uzaya çıkıldıkca hava -80 - 120 derecelere çıkar , bunun sebebi ; Dünya , Güneş ışınlarının yer yüzüne çarpıp yansımasıyla ısınır , ikinci neden ise Dünya'da bulunan bazı atmosfer gazlarının yükseklik arttıkca azalması veya tamamen yok olmasındandır.
*) Troposfer ekvatordan kutuplara gidikdikçe incelir çünkü ekvatorda buharlaşma ve çizgisel hız fazladır.
***) - Troposfer :** İklim olaylarının gerçekleştiği tabakadır.
- Stratosfer : Mor ötesi ışınların süzüldüğü tabakadır.
- Mezosfer : Meteorların dünyaya çarpmasının önlendiği tabakadır.
- Termosfer : Radyo ve uydu dalgalarının bulundugu tabakadır.
*) Bir bölgede en sıcak ay ile en soğuk ay arasındaki fark fazlaysa karasallık , fark az ise denizellik vardır çünkü karalar denizlere göre daha çabuk ısınır ve daha çabuk soğurlar.
*) Yeryüzünden yükselere çıkıldıkça hava sıcaklıgı 200 metreye bir 1 derece azalır.Kentlerden yaylalarımıza çıkıldığında havanın soğumasının iki temel nedeniden biri de budur.İkincisi ise yeryüzündeki ısının tutulmasını sağlayan Karbon elementinin yükseklere çıkıldıkça azalmasındandır.
*) Güney Yarım Kürede Kuzey'e bakan yamaçlar , Kuzey Yarım Kürede güneye bakan yamaçlar Güneş ışınlarını daha dik açıyla alırlar.
*) Dünya'nın Güneş ışınlarını en dik alan bölge ekvator almasına karşın ekvatorda hava sıcaklığının dönencelerden düşük olmasının sebebi ekvatorda nemin fazla olmasındandır.
*) Güney Yarım Küre Kuzey Yarım Küreye göre daha az ısınıp daha az soğur ,Kuzey Yarım Kürede sıcaklık farkı daha fazladır.Bunun sebebi Kuzey Yarım Kürede karaların daha fazla olmasındandır.
*) Havanın bulutlu olduğu zaman hava daha sıcaktır.Bunun nedeni bulutların havayı sarması ve sıcaklıgı atmosfere bırakmamasındandır.Bi nevi ısı yalıtımı.
*) Gerçek sıcaklık ile indirgenmiş sıcaklık arasındaki fark arttıkça yükselti farkı da artar.
***) Alçak hava basıncı :** Yükselici hava hareketi , Yüksek hava basıncı : Alçalıcı hava hareketi yapar.Alçak basıncın oldugu yerlere yağıs düşer , yüksek basıncın oldugu yerler genellikle kuraktır.

***) Alize ve Batı Rüzgarlarının ortak özellikleri :** Dünya'nın dönüşü sebebiyle oluşmalarıdır.

***) Kuzey Yarım Küre - Yüksek basınç alanı =** Rüzgar saat yönünde oklar dışarı doğru , sağ tarafa sapar.Alcak basınç alanında oklar içeri doğrudur.

Güney Yarım Küre - Yüksek basınç alanı = Rüzgar saat yönüne ters oklar dışarı doğru , sol tarafa sapar.Alcak basınç alanında oklar içeri doğrudur.

*) Alizelere sürekli esmeleri ve yönlerinin aynı olması nedeniyle ticaret rüzgarları da denilir.
*) Rüzgarlar yüksek basınçtan alçak basınca doğru eserler.
*) Basınç farkı ne kadar fazlaysa , sürtünme ne kadar az ise , yer şekilleri ne kadar sade ise rüzgar o kadar sert eder.Dünya'nın dönüşü rüzgarların sapmasına neden oldugu için

rüzgarın hızı Dünya'nın kendı ekseni etrafındaki dönüşünden dolayı yavaşlar.
Alizeler : 30 derece enlemleri arasında esen sıcak ve sürekli rüzgarlardır , Okyanus Akıntılarını sıcaklatırlar , bol yağış bırakırlar , ekvatordan kutuplara eserler.
Batı : 60 derece enlemleri arasnda esen sıcak ve sürekli rüzgarlar (Oktanus akıntıları derse direk batı rüzgarlarını işaretle) , Okyanus Akıntılarını sıcaklatırlar , bol yağış bırakırlar , ekvatordan kutuplara eserler.
Kutup : Kutuplardan ekvatora doğru esen ve soğuk hava etkisi veren süreklirüzgarlardır.
***) Muson rüzgarları :** Mevsimlik rüzgarlardır.Yaz musonu ve kış musonu olarak ikiye ayrılırlar.Sadece yaz musonları yağış bırakırlar bunun nedeni muson rüzgarlarının sıcaklık farkından dolayı ortaya çıkmasındandır.Kışın karalar denizlere göre daha çabuk ısınıp daha çabuk soğurlar bu yüzden soğuk olan bölgede basıncın fazla olmasından dolayı rüzgar karadan denizlere doğru eser.Karalardan eserken nem taşıyamadıgı için kış musonu yağıs bırakmaz.Yaz musonları ise yaz aylarında karalar denizlerden daha çabuk ısındıgından yüksek basınç denizlerdedir.Rüzgar denizden karaya doğru estiği için bol nemli hava kütlesi götürür ve yaz musonları bol yağıs bırakır.

***) Meltem rüzgarları :** Muson rüzgarlarının günlük olanlarıdır.
*) Sıcak ve Soguk rüzgarlar var.Sıcak rüzgarlardan Föhn rüzgarlarıyla ilgili bir kaç önemli bilgi vermek lazım ,
Föhn rüzgarları : Havanın nem açığını artırırlar , Yağıs olusumunu engellerler , Kuru ve nemsizdirler , tek yönlü eserler.
*) Hava dağlardan denizlere dogru inerken sürtünmeden dolayı ısınır.En sıcak rüzgarlar sürtünmeden dolayı oluşan rüzgarlardır.
*) Yazın buharlaşmanın kış aylarına göre daha fazla olmasına karşın kışın daha fazla yağışın düşmesinin sebebi , hava ısındıkca maksimum nemin artması ve hava sogudukca taşıyabileceği nem kapasitesi yanı maksimum nemin azalmasındandır.Buharlaşma ne kadar olursa olsun yağıs olabilmesi için havanın bir zaman neme doyması lazım.Unutmayalım ki ısınan hava genleşir ve yükselir.Belli bir süre sonra soğur ve neme doyar , yogunlaşarak yağıs bırakır.
*) Sıcak ve soğuk havanın karşılaşması sonucu sis oluşur.Sislerin gece veya sabaha karsı oluşmasının nedeni sabaha karşı atmosferin daha soğuk olmasından dolayıdır.

***) Yağmur :** Hava sıfır derece üzerinde ise düşer , Kar: Hava sıfır derecenin altındaysa düşer , Dolu : Hava sıfır derece ise düşer.

***) Konveksiyonel Yagıslar :** Isınan havanın yükselmesiyle meydana gelen yağışlardır.Ekvatoral bölgede yaygındır.

Cephe Yağışları : Sıcak ve soğuk havanın çakışıp birbirleriyle hallolluştukları zaman oluşan yağıslardır.Akdeniz ikliminin olduğu yerlerde görülür.
*) Kıtalar başlangıçta tek parça halindeymiş bunu doğrulayan iki bilgi önesürmüşler ; birincisi , farklı kıtalarda aynı hayvan fosillerinin olması , ikincisi kıtaların birbirini yapboz gibi tamamlaması.

*) Levhalar ya birbirine yaklaşma ya da uzaklaşma hareketi uygularlar.Okyanus tabanlarında levhaların birbirlerinden uzaklaştıklarında derinden gelen magmanın bu boşlukları doldurmasıyla okyanus sırtları oluşur.
*) Levhalar birbirine yaklaştığı zaman yeryüzü esnek bir yapıya sahipse kıvrım dağları , kırılgan bir yapıya sahipse kırık dağları oluşturur.Kırıklı yapıda altta kalan kısım graben , üstte kalan kısımlara horst denilir.Kıvrılmada üstte kalan kısımlara antiklinal , üstte kalan

kısımlara senklinal denilir.
*) İstanbul ve Çanakkale bogazları ve Ege denizi dördüncü jeolojik zamanda oluşmuştur
*) Alp ve Himayala dağları , Toroslar Kıvrım dağlarına örneklerdir.
*) Akarsu eğitimi arttıkça : Derine aşındırma artar , birikinti yoktur , taşımaya elverişsizdir , hidroelektrik potansiyeli yüksektir.Eğim az ise tam tersidir.
*) Ekvatordan kutuplara gidildikçe kalıcı kar sınırı azalır.
*) Yağışın fazla oldugu özellikle ekvatoral bölgelerde Ahşap evler yaygındır.Çöl ikliminin görüldüğü kurak yerlerde Kerpiç evler yaygındır.Soğuk iklimin görüldüğü yerlerde Taş evler yaygındır.
*) Yamaçlardaki bitki örtüsü düz alanlara göre daha gür ve çeşitlidir.
*) Dağ yamaçlarında yükseklere çıkıldıkca sıcaklığın düşününe baglı olarak bitki türündede değişiklikler görülür.
*) Fiziksel çözünme : Sıcak + Soğuk farkı fazla ise - Dönenceler çevresi ...
Kimyasal Çözünme : Su + Sıcaklık fazla ise - Ekvatoral bölge , Akdeniz bölgesi...
+ Akdeniz toprakları neden kireçlidir ? Karistik bölge oldugu için.Kalkerler sıcak ve nemli havanın oldugu yerde Çoktur.Erimeye elverişti kayaç türüdür.
*) Kırmızı topraklar (Terra Rossa) : Verimsiz olmasının sebebi kireç oranının fazla olmasındandır.Topraktaki demir minerallerinin oksitlenmesinden dolayı rengi kırmızıdır.
Laterit topraklar : Verimsiz olmasının sebebi kimyasal çözünme sonucu organizmalar tarafından humus örtüsünün yenmesi ve aşırı yıkanmadan.
Podzol Topraklar : Verimsiz olmasının nedeni aşırı yıkanmadan dolayı.Kül rengi topraklarmış.Zavallının aşırı yıkanmaktan beti benzi atmış.
Kestane Rengi Bozkır Toprakları : Verimsiz olmasının nedeni tuz oranının fazla olmasından.Sıcak ve nemsiz bölgenin toprakları tuzlu olur.

AKDENİZ BÖLGESİ :
*Ülkemizin en engebeli bölgesidir.
*Karstik arazilerin ve karstik sekillerin en fazla bulunduğu bölgedir.
*Yıllık ortalama sıcaklığı en fazla olan bölgedir.
*Ülkemizin en büyük delta ovası olan Çukurova bu bölgededir.
*Günes enerjisinden en fazla yararlanılan bölgedir.
*Kıs mevsiminin en kısa ve en ılık geçtiği bölgedir.
*Bulutluluk oranı en az olan bölgedir.
*Yaz ve kıs yağısları arasındaki farkın en fazla olduğu bölgedir.
*Don olayının en az görüldüğü bölgedir.
*Yıl içinde gölge uzunluğunun en kısa olduğu bölgedir.
*Yaz turizminin en erken basladığı ve en geç bittiği bölgedir.
*Sebze ve meyvenin en erken olgunlastığı bölgedir.
*Seracılık, turfanda sebze ve meyve üretiminin en fazla olduğu bölgedir.
*Türkiye'nin muz ve gül üretiminin tamamını karsılayan bölgedir.
*Yılda aynı araziden birden fazla ürün alma açısından en elverisli bölgedir.
*En fazla mevsimlik isçi göçü alan bölgedir.
*Türkiye'yi çevreleyen denizlerden en tuzlu olanı Akdeniz'dir.(%38)
*Dünyada sığla(günlük)ağacının en fazla yetistiği yerdir.
*En tuzlu denizimiz Akdeniz'dir.
*Gece ve gündüz süreleri en az olan bölgedir.
*Kıs yağıslarının(yağmur) en fazla olduğu bölgedir.
*intansif tarımın en fazla yapıldığı bölgedir.
*Turunçgil, soya, yer fıstığı,muz, susam,mısır ve anason üretiminin en fazla olduğu bölgedir.

MARMARA BÖLGESİ :

*Yer sekilleri en sade olan bölgedir.
*Ortalama yükseltisi en az olan bölgedir.
*iklimi en fazla çesitlilik gösteren bölgedir.(sebebi:özel konum)
*En fazla tarım ürünü çesitliliğine sahip olan bölgedir.
*Tarım alanlarının bölge yüzölçümüne oranının en fazla olduğu bölgedir.
*Ayçiçeğin en fazla üretildiği bölgemizdir.
*Hidroelektrik enerji potansiyeli en az olan bölgedir.
*En çok enerji tüketen bölgedir.
*Özel konumu sayesinde ulasım ve ticaretin en fazla gelistiği bölgedir.
*Ulasım, ticaret ve turizm gelirleri en fazla olan bölgedir.
*istanbul, en büyük iç alım (ithalat) limanıdır.
*En çok nüfuslanmıs ve en fazla göç alan bölgedir.
*Nüfus yoğunluğu en fazla olan bölgedir.
*Türkiye'nin en tenha yeri olan Yıldız Dağları bu bölgededir.
*Dünyanın en zengin bor yatakları bölgede yer alan Bursa Mustafakemalpasa ve Susurluk'ta bulunmaktadır.
*Bölgede çıkarılan bor mineralleri Bandırma'da islenmektedir.
*ipek böcekçiliği ve kümes hayvancılığının en fazla yapıldığı bölgedir.
*Et ve süt verimi yüksek olan kıvırcık koyun(merinos) en fazla bu bölgede yetistirilir.
*Kentlesme oranının en yüksek olduğu bölgedir.
*Okur-yazar oranı en yüksek olan bölgedir.
*Orman alanı bakımından 3. sıradadır.
*Balıkçılık bakımından Ege ve Akdeniz'den önce gelir.

KARADENİZ BÖLGESİ :
*En fazla yağıs alan bölgedir.
*Kırsal-tarımsal nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölgedir.
*Yıllık sıcaklık farkı en az olan bölgedir.
*Kimyasal çözülmenin en fazla, mekanik çözülmenin en az olduğu bölgedir
*Gölge boyu uzunluğunun en fazla olduğu bölgedir.
*Günes enerjisinden en az yararlanan bölgedir.
*Fındık ve çay üretiminin en fazla yapıldığı bölgedir.
*Nadasa ayrılan toprakların en az olduğu bölgedir.
*Orman bakımından en zengin olan bölgedir.
*Türkiye'nin en önemli taskömürü havzası(Zonguldak) bu bölgededir.
*Heyelan ihtimali en fazla olan bölgedir.
*En fazla falezli kıyılar bu bölgededir.(Özellikle Doğu Karadeniz)
*Yağıs rejimi en düzenli olan bölgedir.
*Balıkçılığın en fazla yapıldığı bölgedir.
*Doğu-batı yönünde en uzun olan bölgedir.
*Dağınık yerlesmelerin en fazla görüldüğü bölgedir.
*Dısarıya en fazla göç veren bölgedir (özellikle Doğu Karadeniz) *
Yerel saat farklarının en fazla olduğu bölgedir.
*Gece-gündüz sürelerinin en fazla olduğu bölgedir.
*Sehirleri küçük ama sayı olarak en fazla sehre sahip bölgemizdir.
*Dört mevsim yağıs aldığından buğday ve pamuk yetismez.
*Nüfus en fazla art bölgesi genis olan sahillerde(Trabzon, Samsun) toplanmıstır.
*Kereste fabrikalarının en çok olduğu bölgedir.Fabrikalar özellikle Batı Karadeniz'de toplanmıstır.(Sebebi hammaddenin çok olusu)
*Taskömürü ve Demir-Çelik Endüstrisinin varlığı burada göçü azaltmıstır.(Ereğli-Karabük-Zonguldak)
*Akarsu havzası en genis olan bölgedir.

İÇ ANADOLU BÖLGESİ :

*En kurak ve en az yağış alan bölgedir.(Tuz Gölü ve çevresi 250 mm. yağış alır)
*Türkiye'de ova ve platoların en genis yer kapladığı bölgedir.
*Türkiye'nin en büyük ovası olan Konya Ovası bu bölgededir.
*Konya ovası Türkiye tahıllarının %33'ünü karsılar.
*Türkiye'nin en büyük kapalı havzası olan Tuz Gölü Havzası bu bölgededir.
*Konveksiyonel yağısların en fazla olduğu bölgedir.
*Erozyonun en fazla olduğu bölgedir.
*Nadasa ayrılan toprakların en fazla olduğu bölgedir.(yağısın az olması nedeniyle)
*Tarım alanlarının en genis olduğu bölgedir.
*Buğday ekim alanının en genis olduğu bölgedir.
*Buğday, arpa, sekerpancarı, elma ve patatesin en çok üretildiği bölgedir.
*Toplam hayvan sayısı en fazla olan bölgedir.
*Koyun ve tiftik keçisinin en fazla yetistirildiği bölgedir.
*Yapı malzemesi olarak kerpicin en fazla kullanıldığı bölgedir.
*Konya-Karapınar rüzgar asındırmasının en etkili olduğu yerdir.
*Mekanik çözülmenin en fazla görüldüğü bölgedir(Konya-Karapınar)
*Türkiye'de lületasının çıkarıldığı tek bölgedir.
*Yesil mercimek en fazla bu bölgede(Yozgat) yetistirilir.
*Türkiye'de karstik arazi Akdeniz Bölgesinden sonra en fazla bu bölgededir.
*En yoğun nüfuslu yerleri; Ankara, Eskisehir, Sivas, Konya ve Kayseri'dir.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ :

*Yüzölçümü itibariyle en küçük bölgedir.
*Yaz kuraklığı en fazla olan bölgedir.
*En yüksek sıcaklıkların ölçüldüğü bölgedir.
*Buharlasmanın en fazla olduğu bölgedir.
*Ormanın en az olduğu bölgedir.(%3)
*Nüfusun en az olduğu bölgedir.
*Sulamaya en fazla ihtiyaç duyulan bölgedir.
*Fosfatın en fazla çıkarıldığı bölgedir.
*Antep fıstığı, mercimek ve karpuzun en fazla üretildiği bölgedir.
*Deprem riski en düsük olan bölgedir.
*Türkiye'nin en büyük baraj gölü olan Atatürk Baraj Gölü bu bölgededir.
*Türkiye petrol üretiminin tamamı bu bölgede yapılmaktadır.
*Kırmızı mercimek üretimi en fazla bu bölgede yapılmaktadır.
*En fazla mevsimlik göç veren bölgedir.
*GAP tamamlandığında bölgede tarım ve ticaret en üst seviyeye çıkacaktır.
GAP TAMAMLANDIKTAN SONRA
*Sulu tarıma geçilecek
*Nadas alanları azalacak
*Tarımsal ürün çesitliliği artacak
*Pamuk ve pirinç üretimi artacak
*Bölge, pamuk üretiminde 1. sırayı alacak
*Bölgede ekilen buğdayın yerini pamuk alacak
*Yapılan barajlar iklimin yumusamasını sağlayacak
*Barajlar sayesinde elektrik üretimi artacak
*Bölgeye dısarıdan göçler olacak
*Bölgenin nüfus yoğunluğu artacak

EGE BÖLGESİ :

*Tuzun en fazla üretildiği bölgedir.
*Linyitin en fazla çıkarıldığı bölgedir.
*Termik elektrik enerjisinin en fazla üretildiği bölgedir.
*Dzmir, Türkiye'nin en önemli ihracat limanıdır.
*Türkiye'deki tek jeotermal enerji santrali Denizli-Sarayköy'dedir.
*Horst ve grabenlerin en fazla olduğu bölgedir.1. deprem kusağı içinde yer alır.
*Bölge; zeytin, üzüm, hashas, tütün ve incir üretiminde birincidir.(z-ü-h-t-i)
*Kıta sahanlığı en genis olan bölgedir.
*Kıyı uzunluğu en fazla olan bölgedir.
*Türkiye'deki ilk demiryolu izmir-Aydın arasında yapılmıstır.
*Türkiye'nin en önemli uluslar arası fuarı Dzmir'dedir.
*Dünyadaki en güzel karstik birikim sekli olan Travertenler Pamukkale'de yer alır.
*intansif tarımın en yaygın olduğu bölgedir.
*En fazla koy ve körfeze sahip olan kıyı bölgemizdir.(en girintili-çıkıntılı bölgedir.)
*Marmara bölgesinden sonra en yoğun nüfuslu 2. bölgedir.
*Turizm gelirleri açısından Marmara bölgesinden sonra 2. sırada olan bölgedir.
*Denge profiline en yakın olan bölgemizdir.
*En fazla delta ovası bu bölgede bulunur.
*En genis hinterlant(Ard bölge)'a sahip bölgedir.
*Bölge gelismislik bakımından Marmara'dan sonra 2. sıradadır.
*Manisa Türkiye tütün üretiminde birinci sıradadır.

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ :
*En genis alanlı bögedir.
*Ortalama yükseltisi en fazla olan bölgedir.Türkiye'nin çatısı olarak anılır.
*Türkiye'nin en yüksek noktası olan Ağrı Dağı(5137 m.) bu bölgededir.
*Ölçülmüs en düsük sıcaklıklar bu bölgededir.
*En siddetli karasal iklimin görüldüğü ve en soğuk olan bölgedir.
*Nüfus yoğunluğunun en az olduğu bölgedir.
*Turizm gelirleri en düsük bölgedir.
*Bölgedeki Malatya, Kayısı üretiminde birinci sıradadır.
*Büyükbas hayvancılığın en fazla yapıldığı bölgedir.(Özellikle Kars)
*Sanayisi en geri olan bölgedir.
*Elektrik üretimine en fazla katkı sağlayan bölgedir.
*Sebze tarımına en elverissiz bölgedir.
*Tarımsal faaliyetlerin en geç baslayıp, en erken bittiği bölgedir.
*Donlu gün sayısı en fazla olan bölgedir.
*Maden ve enerji üretimi en fazla olan bölgedir.(Yukarı Fırat, Malatya, Elazığ)
*Okur-yazar oranı en düsük olan bölgedir.
*Türkiye'de yol yapım ve ulasım maliyetlerinin en fazla olduğu bölgedir.
*Türkiye'nin en büyük gölü olan Van Gölü bu bölgede yer almaktadır.
*Türkiye'nin en büyük kapalı havzası olan Van Gölü kapalı havzası bu bölgededir.
*Bu bölgeden kaynağını alan tüm akarsular ülkemiz dısına çıkmaktadır.
*En tenha nüfuslu il olan Hakkari, bu bölgededir.
*Ekili-dikili alanı en fazla olan bölgedir.(sebebi: yüzölçümünün fazla olması)
*) Dünya Batıdan doguya döndüğü ıcın , Gunes her zaman doguda dogar , yerel saat her zaman doguda daha ılerıdır.

ÖNEMLİ BOĞAZLAR

İSTANBUL BOĞAZI : Karadeniz - Marmara Denizi arası Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler

kullanmak zorundadır.
ÇANAKKALE BOĞAZI : Marmara - Ege Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler kullanmak zorundadır.
SUVEYŞ KANALI : Akdeniz-kızıl deniz Mısır Ülke sınırları içerisindedir.
CEBELİ TARIK BOĞAZI : Akdeniz – Atlas Okyanusu Arasında
BAB-ÜL MENDEP BOĞAZI : Kızıl denizi Umman denizine bağlar.
HÜRMÜZ BOĞAZI : İran Körfezini Umman D. bağlar
MESSİNA BOĞAZI : Tren Denizi- Yunan Denizi İtalya'da Sicilya adasıyla İtalya yarımadası arasındadır.
BERİNG BOĞAZI : Bering Denizi- Kuzey Buz Denizi Alaska(ABD)-Sibirya, Asya ile K.Amerikanın en yakın…
MACELLAN BOĞAZI : Atlas Okyanusu- Büyük Okyanus G.Amerika güneyindedir. (Drake Boğazı biraz daha güneyde)
MALAKKA BOĞAZI : Sumatra adası ile Malakka yarımadası arasındadır. Endonezya-Malezya
SONDE BOĞAZI : Sumatra adası ile Cava Adası arası(Endonezya)
DOVER BOĞAZI : Manş Denizi – Kuzey denize bağlar. İngiltere-Fransa arasındadır.(Manş Denizi boğaz gibidir.)
KİEL KANALI : Baltık Denizini kuzey denize bağlar Almanya sınırları içerisindedir.
PANAMA KANALI : Atlas Okyanusu- Büyük Okyanus Panama Sınırlarındadır.

FELSEFE

AKIMLAR

Rasyonalizm (Akılcılık)
Empirizm (Deneycilik)
sensüalizm (Duyumculuk)
Kritisizm (Eleştiricilik)
Pozitivizm (olguculuk)
Neopozitivizm (Analitik Felsefe) (Mantıkçı Empirizm)
Entüisyonizm (Sezgicilik)
Pragmatizm (Faydacılık)
Fenomenoloji (Görüngübilim)
Sofizm (Kuşkuculuk)
Septisizm (Kuşkuculuk Şüphecilik)
Sensüalist Septisizm (Duyumcu kuşkuculuk)
Nihilizm (Hiççilik)
İmmoralizm (Ahlak anlayılarını reddetme)
Taoizm(Hiççilik)
Realizm (Gerçekçilik)

Oluşçuluk (Süreç Felsefesi)
Düalizm (ikicilik)
Hedonizm (Hazcılık)
Egoizm (Bencillik)
Anarşizm (Baştanımazcılık)
Egzistansiyalizm (varoluşçuluk)
Teizm (Tanrıcılık)
Deizm (Yaratanclık)
Panteizm (Tüm tanrıcılık)
Politeizm (Çoktanrıcılık)
Monotezim (Tektanrıcılık)
Ateizmdir (Tanrı tanımazlık)
Agnostisizm (Bilinemezcilik)
Stoacılık (Kadercilik)
Hümanizm (İnsancıllık)
Neoplatonizm (Yeni Eflatunculuk):
Aristotelizm
Atomizm
Patristik Felsefe
Skolastisizm
Nominalizm (Adcılık)
Voluntarizm (İstenççilik)
İşrakizm (Işıkçılık)
Meşşaiye (Yürüyenler)
Materyalizm (Maddecilik)
İdealizm (Fikircilik)
Kartezyenler (Descartesciler)
Monizm (Bircilik):
Spiritüalizm (Ruhçuluk)
Romantizm
Relativizm (Görecelilik)
Metafizik (Fizikötesi)
Mistisizm (Gizemcilik)
Paradigma (Görüş açısı)

Rasyonalizm (Akılcılık) :
Rasyonalizme göre zorunlu kesin ve genel geçer bilgilere ancak akılla ulaşılır. O halde doğru bilginin kaynağı akıldır. Duyu organlarının verileri geçici ve doğruluğu kesin olmayan bilgilerdir ve bu verilere güvenilemez. Felsefe evreni ve insanı kavrarken aklı kullanarak doğru bilgilere ulaşabilir.
Temsilcileri: Sokrates Platon Aristoteles Farabi Descartes Spinoza Leibniz Hegel

Empirizm (Deneycilik) :
Doğru bilgiye duyu verileri ve deneyle ulaşılabileceğini savunan akımdır. İnsan aklında doğuştan bilgi olmadığını ve bilgiye dış dünyadan gelen deney verileri ile ulaşılabileceğini ileri sürer. Bilginin kaynağı deneydir. Empirizm deneye dayanan fiziği temel alır. Empirizmin ilk örnekleri ilkçağda Epiküros'ta görülür. Ona gör bütün bilgilerin ilk kaynağı duyudur.
Temsilcileri: John Locke David Hume

Sensüalizm (Duyumculuk):
beş duyu verisinin verilerini doğru kabul eden görüş. Empirizmi doğrudan duyu algısı

olarak kabul eder. Duyu algılarının dışındaki bilgi kaynaklarını reddeden görüş zihnin soyutlama gücüyle elde ettiği kavramların bilgi olduğunu da reddeder.
Temsilcileri: George Berkeley Condillac

Kritisizm (Eleştiricilik) :
Kristizm bilgi teorisine aklı inceleyerek yaklaşmaya çalışır. Bunun için de bilgiyi sağlamada aklın rolünü ve deneyin rolünü ayrı ayrı ele alarak rasyonalizmle empirizmi uzlaştırmak ister.
Temsilcisi: Immanuel Kant

Pozitivizm (Olguculuk) :
Pozitivizm de 19. yüzyıla damgasını vuran doğa bilimlerinden etkilenerek doğmuştur. Pozitivizm ancak duyu verilerine ve deneye dayanan olgusal dünyanın bilinebileceğini ve bu bilgiye de bilim aracılığı ile ulaşılabileceğini savunur. Deneyle denetlenemeyen her türlü felsefi soru anlamsızdır. Bu yüzden olguların arkasında yatan nedenler değil olguların arasındaki ilişkilerin bilgisine ulaşmayı amaçlamak gerekir.
Temsilcisi: Auguste Comte

Neopozitivizm (Analitik Felsefe) (Mantıkçı Empirizm):

Analitik felsefe felsefeye bilimlerin dilini analiz etmek işlevi yükler. Böylece felsefe düşünsel bir etkinlik alanı olmaktan çıkarılır yalnızca dil analizleri yapan bir alan haline getirilir. Felsefe bilimlerin dilini çözümleyecek onların kavram yapılarını araştıracaktır. Bunu yaparken de sembolik mantığı kullanacaktır.
Temsilcisi : Ludwig Wittgenstein Schlick Rudolf Carnap ve Reichenbach'dır.

Entüisyonizm (Sezgicilik) :
Kesin ve değişmez bilgilere sezgi aracılığı ile ulaşılabileceğini savunan akım enstüisyonizmdir.
Temsilcileri: Henri Bergson Gazali

Pragmatizm (Faydacılık) :
Bilgiye fayda açısından yaklaşan pragmatizm bir yaşam felsefesidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde doğan bu akım felsefi bir akım olmanın ötesinde geniş halk kitlelerinin yaşam biçimine dönüşmüştür. Temeli İlkçağ filozoflarından sofistlere kadar inen pragmatizm bilgiyi faydaya dayandırır. Pragmatizme göre ne ki faydalıdır o bilgidir ne ki bilgidir o faydalıdır.
Temsilcileri: William James John Dewey

Fenomenoloji (öz-görüngübilim) :
Fenomenoloji pozitivizmin duyusal verileri yani olguları ön plana çıkaran anlayışına karşı "genel objeler" in ruhsal (tinsel) olarak kavranabileceği anlayışını ortaya koyar. Görünenler (fenomenler) içinde bulunan "öz" doğru bilgidir ve bu "öz" ancak bilinçle kavranır.
Temsilcisi: Edmund Husserl

Sofizm (Kuşkuculuk):
Sofist felsefe İ.Ö. 5. yüzyılda doğa filozoflarına tepki olarak doğar. Sofistlere göre duyu verileri insanlara göre değiştiğinden kesin bilgilere ulaşmak olanaksızdır. Bu yüzden bilgi görelidir (relatiftir).
Temsilcisi: Protagoras Gorgias

Septisizm (Sistematik Kuşkuculuk Şüphecilik) :
Kuşkucu Pyrhon (Piron) ve Timon verilen her yargının çelişiği için de güçlü nedenler olduğunu söyleyerek hiçbir konuda kesin yargıya varılamayacağını ileri sürer.

Sensüalist Septisizm (Duyumcu kuşkuculuk):
Sextus Empricus'a göre doğru bilgi olanaksızdır. Çünkü;
Aynı şeyler farklı insanlarda farklı etkiler yapar.
Her insan duyu bakımından farklı yaratılmıştır.
Algılar içinde bulunduğumuz duruma göre değişir.

Nihilizm (Hiççilik) :
Nihilizme göre hiçbir varlık gerçekten var değildir ve varlığı var olan olarak kabul eden görüşlere karşı çıkar. Ancak daha genel bakıldığında nihilizm hiçbir değer ve kural tanımayan bir görüştür ve toplumda düzeni sağlayan tüm otoriteleri reddeder. Nihilizm bu biçimiyle siyasal anlamda anarşizme temel oluşturur.
Temsilcileri: Gorgias W.F. Nietzsche

İmmoralizm (Ahlak anlayışlarını reddetme):
Ahlakın dışlandığı bu felsefi anlayışın en önemli temsilcisi Friedrich Nietzsche'dir. Nietzsche kendi çağına kadarki ahlak anlayışlarını reddederken immoralisttir. Ancak "üst insanın" ahlakının egemen olması gerektiğini söylerken de moralisttir.

Taoizm (Hiççilik):
Nihilizmin bir başka biçimi de İlk Çağda Çin'de görülen taoizm'dir. Lao-Tse'nin kurduğu taoculuk gerçeğin tüm çeşitliliğine karşın "bir" (Tao) olduğunu ve bunun adının biçiminin maddesinin görüntüsünün olmadığını savunur. Aldatıcı olan dünya varlıktan yoksundur.

Realizm (Gerçekçilik) :
Varlık vardır anlayışı realizmdir. Realizm varlığın insan bilincinin dışında insan bilincinden bağımsız olarak var olduğunu savunur. Realizmle ilgili bir başka tartışma konusu da varlığın ne olduğu problemidir.

Oluşçuluk (Süreç Felsefesi):
Bu görüşün ilk temsilcisi İlk Çağ doğa filozoflarından Herakletios'tur. Herakleitos'a göre evrenin ana maddesi (arkhe) ateştir ve her şey ateşe dönüşecektir. Bu süreçte evrende her şey değişir. Değişimin temeli karşıtların çatışmasından doğan uzlaşma oluştur. "Değişmeyen tek şey varsa o da değişmenin kendisidir." Herakletios değişmenin düzenine logos (akıl) adını verir.
Temsilcileri: E. Mach H. Bergson ve N. Whitehead

Düalizm (ikicilik):
Materyalizmle idealizm arasında bir uzlaşma çabasıdır. Descartes'a göre varlık madde ve ruh olmak üzere iki cevherden oluşur. Ruhun işlevi düşünmek maddenin işlevi uzayda yer kaplamaktır. Evrendeki nesne dünyasındaki varlıklar salt madde Tanrı ise salt ruhtur. İnsanda madde ve ruh bir aradadır.

Hedonizm (Hazcılık):
İnsanın haz duyduğu şeylerle mutlu olabileceğini savunur. Haz duyulan şeyler öznel olduğundan evrensel bir ahlak yasasından söz edilemez. Bu görüş ilkçağ düşünürlerinden Aristippos'a göre "iyi" nin ve "kötü" nün ölçütü hazdır. Haz veren şeyler "iyi" acı veren şeyler ise "kötü" dür. Epiküros'a göre ise insan acıdan kaçarak ve hazza yönelerek mutlu olur.

Egoizm (Bencillik):
İnsan eylemlerinin kökeninde "ben sevgisi" vardır. Ahlak ise insanın kendini koruma güdüsünün dışa vurulmasından başka bir şey değildir. Bu görüşü savunan T. Hobbes'a göre insanda hayvanlarda olduğu gibi "kendini sevme" ve "kendini koruma" içgüdüleri vardır. Dolayısı ile insan doğası gereği "bencil" dir. Bencil olan insan her şeyden önce kendi "çıkar" ını düşüneceğinden evrensel bir ahlak yasası yoktur.

Anarşizm (Baştanımazcılık):
Toplumsal yaşamı düzenleyen tüm kurum ve kuralları reddeden anarşizm doğal olarak ahlak kurallarının egemenliğini de reddeder. Bireysel iradenin her şeyin üstünde olduğunu savunulur.
Temsilcileri: Proudhon Bakunin Kropotkin ve Stirner

Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk):
insanın yaşamını kendisinin kurması açısından özgür olduğunu savunur. Kierkegaard Heiddegger Jaspers ve Sartre'a göre insan kendi varoluşunu kendisi yaratır. Bir bıçak önce zihinde tasarlanır sonra yapılır. Bıçak için özgür seçim yoktur. Sadece insan değerlerini kendisi yaratır ve özgür iradesi ile yolunu seçer. O halde insanın "varlık" ı "öz" ünden önce gelir. İnsan ahlaki olarak "varlık" ı "öz" ünden önce gelir. İnsan ahlaki olarak "iyi" ve "kötü" nün ölçütünü topluma göre değil kendi öz iradesi ile belirlemelidir. Bu nedenle evrensel bir ahlak yasasından söz edilemez.

Teizm (Tanrıcılık):
Evreni ve insanı yaratan öncesiz ve sonsuz bir Tanrı'nın varlığını kabul edip Tanrı'nın aynı zamanda dünya ile sürekli ilişki içinde olduğunu kabul eden görüş Teizm'dir. Teizme göre Tanrı dünya ile ilişkisini dinler aracılığı ile kurar. Bu görüşte olanlar Tanrı'nın varlığını açıklamak üzere şu kanıtları ileri sürerler

Deizm (Yaratanclık):
Deizm Tanrı'nın evreni kendi yasalarına göre işleyen bir düzen olarak yarattığını savunur. Ancak yaratan ve düzeni kuran Tanrı'nın evreni kendi başına bıraktığını kabul eder. Bu yüzden deizm dinsel dogma ve ilkelerin varlığını kabul etmez. Deizm'e göre Tanrı'nın vahiy mucize gibi kanıtlara gereksinimi yoktur.

Panteizm (Tüm tanrıcılık) :
Panteizm Tanrı ve evreni bir gören özdeş gören anlayıştır. Bu görüş Tanrı'yı doğanın dışında düşünmez.

Politeizm (Çoktanrıcılık):
Tanrının birden fazla olduğunu savunan inanış Eski Yunan inanışında olduğu gibi.

Monotezim (Tektanrıcılık):
Bir yaratıcı olduğunu kabul eden inanış sistemidir müslümanlık hristiyanlık yahudilik gibi.

Ateizm (Tanrı tanımazlık):
Ateizm tanrı'nın varlığını reddederek evreni evrene dayanarak açıklamaya çalışır. Bu nedenle ateizmi savunan düşünürler genelde materyalisttir. Ateizm tanrı'nın varlığını şu nedenlerle reddeder

Agnostisizm (Bilinemezcilik):
Tanrı'nın var olup – olmadığının bilinemeyeceğini savunan görüştür. Örneğin sofist düşünürlerden Protagoras "Tanrılar üzerine bilgi edinmekte çaresizim; ne var oldukları ne de olmadıkları ne de ne şekilde oldukları üzerine …" Agnostisizm adını ilk kullanan

Thomas Huxley'e göre duyularımızla kavrayamadığımız şeyler konusunda kesin bir şey söyleyemeyiz. Tanrı da duyularla kavranamadığı için var olup-olmadığını söylenemez.

Stoacılık (Kadercilik):
Dünya bir amaca göre düzenlenmiş sistemdir. Varlıklarda bu sistemde ahenkli bir bütündür. Bu bütünün bir parçası olan insan bütünün amacına uygun davranmalıdır. İnsanın amacı olan mutluluk Mutluluk erdemdir. Erdem doğaya uygun yaşamaktır. Hepsi insan iradesinin Tanrı iradesine uygun düşmesinden ileri gelir. İnsan kendini dünyanın gidişinden kendini ayıramayacağına göre yapılacak iş dünyanın gidişini olduğu gibi benimsemektir. Bu nedenle insan gereksiz sıkıntı ve tasalardan uzaklaşmalıdır.
Temsilcileri: Epiktetos ve Kıbrıslı Zenon

Hümanizm (İnsancıllık):
Rönesnas'ın işlediği ilk konu insandır
İnsanı arayan insanın özü ile bu dünyadaki yerini sorgulayan çalışmalara denir.

Neoplatonizm (Yeni Eflatunculuk):
Aristocu skolastiğe karşı Platon sevilmiştir.
Platon akademisi kurulmuştur. Platon'un güzeli baş idea arasına alması Rönesans felsefesinin platonu benimsemesine sebep olmuştur. Ayrıca platonun mistik yapısı da Rönesans 'ın din yapısına uygundu. Bu sebepler Platonizmi doğurmuştur.

Aristotelizm (Aristoculuk):
Aristo'yu ortaçağın yanlış yorumladığına inanan bir takım düşünürler Aristo'nun fikirlerine yeniden yöneldiler. Aristoculuk skolastisizmden uzak bir şekilde yeniden yorumlanmıştır.

Atomizm (Yeni maddeclik):
Rönesans atomculuğu Epiküros'a dayanır. Epiküros skolastik felsefenin etkilerinden ayıklanarak yeniden anlanmaya çalışılmıştır. Böylece yeniden canlanan atomcu felsefe skolastiğe karşı çıkmıştır.

Patristik Felsefe (Kilise babaları felsefesi):
Hristiyanlık dinine antik felsefe ile şekil verme görüşlerinin ilkidir.
Kilise babalarının felsefesidir. Hristiyan öğretilerinin temellendirilmesine çalışmışlardır. 2-6.yy larda yaşamışlardır. Kilise babaları aynı zamanda din adamıdır.
Temsilcisi: Augustinus

Skolastisizm (Kilise okulları felsefesi):
Patristik felsefenin sistematik halidir. Skolastik felsefede Aristotales felsefesinin ağırlığı vardır. Skolastik felsefe okul felsefesidir. Din adamı yetiştiren manastır ve katedraller de geliştiği için schola felsefesi ortaya çıkmıştır. Bu dönem felsefeyi dinin doğrularına uygulayıp inanç konularını kavranılır kılmayı amaçlar. Skolastik kiliseye bağlılık ve her türlü eleştiriye kapalılıktır. (dogmatizm)
Temsilcileri: Aquinalı Thomas Anselmus Ockhamlı William

Nominalizm (Adcılık):
Skolastiğin önceki dönemlerinde belirlenen ideaların zihnin ürünü olan ad'tan ibaret olduğunu savunan görüştür. Kurucusu Ockhamlı Williamdır. Felsefe ile bilimlerin dinden bağımsızlığına yol açmıştır. Rönesans felsefesine zemin hazırlamıştır.

Voluntarizm (İstençcilik):

İradenin aklı karşısındaki üstünlüğünü ileri süren görüştür. Duns Scotus'a göre insanı bilgiye götüren iradesidir. İnsanın kilise karşısında özgür olmasına yol açmıştır. Rönesans felsefesine zemin hazırlamıştır.

İşrakizm (Işıkçılık):
İslam felsefesinin eski doğu din ve felsefesinden etkilenmesiyle oluşmuştur.
Mistik bir yapısı vardır. Yeni eflatunculuktan etkilenilmiştir. Akla karşıdır. Kurucusu Sühreverdi' dir. İşrak aydınlanma manasındadır. İşrak insanın içine doğan ışık (sezgidir) Doğruya akıl sezgi ve benliğin arınması ile ulaşılır.

Meşşaiye (Yürüyenler):
İslam düşüncesi ve Aristo felsefesini uzlaştırmaya çalışmışlardır. Aristo felsefesini kendilerine rehber edinmişlerdir. Akıl ile İslam inançlarını açıklamaya çalışmışlardır. En önemli temsilcileri Farabi İbn-i Sina ve İbn-i Rüşd'tür. Aristo'nun izinde yürüdükleri için bu felsefeye Meşşai (yürüyen) felsefesi denir.

Materyalizm (Maddecilik):
Varlığın insan zihninden bağımsız olarak var olduğunu kabul ederler ve maddi cinsten bir şeyt olduğunu savunurlar. Materyalizm çatısı altında toplanırlar. Materyalizme göre gerçekten var olan "madde"dir. Demokritos Hobbes Lametrie Marx

İdealizm (Fikircilik):
Varlığın ilk ve en önemli ögesinin idea olduğunu öne felsefi öğretiye idealizm denir. Varlığı idea kabul eden filozoflardan Platon Aristoteles Farabi ve Hegel'dir.

Kartezyenler (Descartesciler):
Descartes'in öğrencilerine denir aklı ön plana çıkarmışlardır.

Monizm (Bircilik):
Beden ve ruh gibi iki cevher değil bir cevher var diyen görüş

Spiritüalizm (Ruhçuluk):
Var olanların özü ruhtur diyen görüş.

Romantizm (duygusalcılık):
Kant'ın insan zihni ve ruhunda kabul ettiği her şeyin dış dünyada da var olduğunu kabul edenlere denir.

Temsilcisi : A.de Musset

Relativizm (Görecelilik):
her şeyin kişiden kişiye değiştiğini mutlak ve değişmezin olamayacağını savunan görüş.

Metafizik (Fizikötesi):
Duyusal olanın üstünde olanı araştıran ve ruh cin peri vs varlıklarla uğraşan daldır.

Mistisizm (Gizemcilik):
Doğaüstü güçlerin var olduğu ve bunlarla ilişki kurulabileceği temelini savunan görüş.

Paradigma (Görüş açısı):
olguları açıklamaya yönelik kanılar inançlar ve değer yargılarından oluşmuş bir çerçevedir. Bilim adamının dış dünyaya bakışını belirleyen bir kuramdır.

Din Kültürü Dersi Çalışma Notları

İnsanda doğuştan var olduğu düşünülen değişmez özelliklerin bütünü insan doğasını oluşturur. İslam dininde buna fıtrat veya yaratılış denir.

Tanrı'nın varlığını, birliğini, eşi ve benzerinin olmadığını savunan inanma biçimine tek tanrıcılık ya da monoteizm adı verilir.

İlahi olmayan Çin dinlerinden Konfüçyüsçü lükte "Tien", Taoizm' de "Tao", İslam'dan önceki Türkler' de "Gök Tanrı" adında tek bir İlah'a inanılmıştır

Çok Tanrıcılık (Politeizm)

Bu anlayış birden çok Tanrı'nın var olduğunu savunur. Bu anlayış birden çok Tanrı'nın var olduğunu savunur. Hinduizm'de Brahma yaratıcı, Vişnu koruyucu, Şiva ise yok edici tanrı olarak kabul edilir. İslamiyet'ten önce Arabistan'daki putperestlik de çok tanrıcılık örneğidir.

İslam dini, çok tanrıcılığı Yüce Allah'a ortak koşmak (şirk) olarak değerlendirmiş ve şirkin her türlüsünü yasaklamıştır.

Tanrı Tanımazlık: Ateizm, evreni yaratan yüce bir Tanrı'nın varlığını reddeder. (Satanizm)

Hudus delili: Evren ezeli değildir, sonradan meydana gelmiştir. Sonradan meydana gelen her varlığın bir yaratıcısı olması gerekir. Bu yaratıcı Yüce Allah'tır.

İmkân Delili: Evren ve tüm varlıklar sonradan yaratılmıştır. Sonradan yaratılan her şey mümkündür. Yani bunların varlığı zorunlu değildir. Varlığı zorunlu olmayan evreni ve içindeki varlıkları yaratmayı dileyen bir varlık bulunması gerekir. Bu da Allah'tır.

Nizam Delili: Evrende, doğada son derece hassas bir ölçü ve düzen vardır. Bu eşsiz düzenin kendiliğinden veya tesadüfen meydana gelmesi mümkün değildir. Bu düzeni sağlayan yüce bir varlık bulunması gerekir, o da Allah'tır.

İlk Muharrik Delili: Hareket eden her şey, başka bir varlık tarafından hareket ettirilir. Tüm varlıkları hareket ettiren bir ilk hareket ettiricinin (muharrikin) olması gerekir. O Yüce Allah'tır

Dua: Dua, insan ile Allah arasında iletişim kurma yollarından biridir.

Tövbe: İnsanın işlediği bir günah veya hatadan pişmanlık duyması, aynı hatayı bir daha yapmamaya karar vermesi ve hatalarından dolayı Allah'tan bağışlanma dilemesidir.

Allah'a İman

ZatiSıfatları

1- Vücud: Bu sıfat Allah Teâlâ'nın var olduğunu ifade eder, Allah Teâlâ vardır. Varlığı ezelîdir. Vâcib-ül vücûddür, yanî varlığı lazımdır.

2- Kıdem: Allah Teâlâ'nın varlığının başlangıcı olmamasıdır. Allah Teâlâ'nın varlığının evveli yoktur.

3- Beka: Allah Teâlâ'nın varlığının sonu olmaması, daima var bulunmasıdır. Allah Teâlâ'nın varlığının sonu yoktur. Hiç yok olmaz.

4- Vahdaniyyet: Allah Teâlâ'nın bir olması demektir. Allah Teâlâ'nın zatında, sıfatlarında ve işlerinde ortağı, benzeri yoktur.

5- Muhalefetünlil-havadis: Allah Teâlâ'nın sonradan vücud bulan varlıklara benzememesi demektir. Allah Teâlâ, zatında ve sıfatlarında hiçbir mahlûkun zât ve sıfatlarına benzemez.

6- Kıyam binefsihi: Allah Teâlâ'nın, başka bir varlığa ve hiçbir mekâna muhtaç olmadan zâtı ile kaim olması demektir. Allah Teâlâ zâtı ile kaimdir. Mekâna muhtaç değildir. Madde ve mekân yok iken O var idi. Zîra her ihtiyactan münezzehdir.

Subûti Sıfatları

1- Hayat: Allah Teâlâ'nın hayat sâhibi olması demektir. Allah Teâlâ diridir. Hayatı, mahlûkların hayatına benzemeyip, zatına layık ve mahsus olan hayat, ezelî ve ebedidir.

2- İlim: Allah Teâlâ'nın her şeyi bilmesi, ilminin her şeyi kuşatması demektir. Allah Teâlâ her şeyi bilir. Bilmesi mahlukatın bilmesi gibi değildir.

3- Sem'i: Allah Teâlâ'nın her şeyi işitmesidir. Allah Teâlâ işitir. Vâsıtasız, cihetsiz işitir. İşitmesi, kulların işitmesine benzemez.

4- Basar: Allah Teâlâ'nın her şeyi görmesidir. Allah Teâlâ görür. Aletsiz ve şartsız görür. Görmesi göz ile değildir.

5- İrâde: Allah Teâlâ'nın dilemesi vardır. Dilediğini yaratır. Her şey Onun dilemesi ile var olur.

6- Kudret: Allah Teâlâ, her şeye gücü yeticidir. Hiçbir şey O'na güç gelmez.

7- Kelâm: Allah Teâlâ'nın harfe ve sese muhtaç olmadan konuşması demektir. Allah Teâlâ söyleyicidir. Söylemesi alet, harfler, sesler ve dil ile değildir.

8- Tekvîn: Allah Teâlâ yaratıcıdır. Ondan başka yaratıcı yoktur. Her şeyi O yaratır.

Meleklere İman

Meleklerin varlığına inanan insan, tüm davranışlarının onlar tarafından görüleceğini ve kaydedileceğini düşünerek kötülük yapmaktan kaçınır. Melekler soyut varlıklar olup gözle görünmezler. Melekler nurdan yaratılmış olup yeme, içme, uyuma, yorulma, üreme gibi fizyolojik özellikler taşımazlar. Meleklerde cinsiyet yoktur.

Peygamberlere İman

Yüce Allah tarafından indirilen kutsal kitaplardan Tevrat Hz. Musa'ya, Zebur Hz. Davut'a, İncil Hz. İsa'ya, Kur'an-ı Kerimde Hz. Muhammed'e indirilmiştir.

Bazı Peygamberlere de dört büyük kutsal kitap dışında suhuf denilen az sayıda sayfadan oluşan ilahi mesajlar da gönderilmiştir. Hz. Şit (as)'e 50 sayfa, Hz. İdris (as)'e 30 sayfa, Hz Adem (as) ve Hz. İbrahim (as)'e 10'ar sayfa kutsal metin verilmiştir.

Peygamberler, her türlü ahlak güzelliğine sahip örnek insanlardır. Peygamberlerde bulunması gereken bazı özellikler:

1- Sıdk: Doğruluk demektir. Peygamberler son derece doğru insanlardır. Asla yalan söylemezler. Oldu dedikleri olmuştur, olacak dedikleri zamanı gelince mutlaka olacaktır.

2- Emânet: Güvenilir olmak demektir. Peygamberler her hususta güvenilir kimselerdir, emanete asla hıyanet etmezler.

3- Fetânet: Akıllı ve uyanık olmak demektir. Peygamberler akıllı, uyanık ve yüksek zekâ sahibidirler.

4- İsmet: Günah işlememek demektir. Peygamberler gizli ve açık hiçbir şekilde günah işlemezler.

5- Tebliğ: Bildirmek demektir. Peygamberler Allah'tan aldıkları dinî hükümleri olduğu gibi hiçbir değişiklik olmadan insanlara bildirmişlerdir.

Mucize, peygamberin, genellikle peygamberliklerini ispat etmek amacıyla Allah'ın izni ve yardımıyla ortaya koydukları olağanüstü olaylara denir.

Hz. İsa'nın ölüleri diriltmesi, Hz. Musa'nın Kızıl denizi yarması, Hz. İbrahim'in ateşte yanmaması birer mucizedir.

Her canlının bir sonu olduğu gibi içinde yaşadığımız evreninde bir sonu olacaktır. Evrenin varlığının sona ermesi İsrafil adlı meleğin "Sûr"a üflemesiyle gerçekleşecektir. Sûr'a ikinci kez üflemesiyle dünya hayatında yaşamış tüm canlılar tekrar diriltileceklerdir. İslam inancına göre bu diriliş ruh ve beden ile olacaktır.

Mahşer, adı verilen yerde insanların toplanmalarından sonra kendilerine dünyada iken yaptıkları işlerin yazılı olduğu bir defter verilecek ve hesaba çekilecektir.

Kader, "Allah'ın sonsuz ilmi ve kudretiyle başlangıçtan sona kadar evrende olacak her şeyi planlaması,

Kaza, "Allah'ın nesne ve olaylara ilişkin ezeli planını gerçekleştirmesi" şeklinde tanımlanır.

Ecel, kelimesi hayatın sonu anlamına gelir. Bu kavram insanın ömrünün bittiğini anlatır.

Ömür, ise insanın doğumundan ölümüne kadar geçen süredir.

Rızık, sözlükte nasip, pay, nimet ve bağış gibi anlamlara gelir. Terim olarak Allah'ın bütün canlılara maddi ya da manevi olarak lütfettiği nimetlerdir.

Tevekkül, sözlükte güvenmek, dayanmak ve işi başkasına havale etmek demektir. Terim olarak kişinin gerçekleştirmek istediği işi konusunda elinden geleni yaptıktan sonra Allah'a güvenip dayanması ve O'nun yardımını beklemesi anlamına gelir.

Ölen bir Müslümanı yıkamak, kefenlemek, onun için namaz kılıp dua etmek ve kabre koymak farz-ı kifayedir.

Farz: Yüce Allah'ın yapılmasını kesin olarak istediği iş ve davranışlardır. Beş vakit namaz, oruç, hac ve zekât gibi ibadetler farzdır.

Vacip: Farz kadar kesin olmamakla beraber Allah'ın yapılmasını istediği iş ve davranışlardır. Ramazan ve Kurban Bayramı namazları ile vitir namazı vaciptir.

Sünnet: Peygamberimizin söz, fiil ve takrirlerine denir. Örneğin beş vakit namazın sünnetlerini ve teravih namazı kılmak sünnettir.

Temizlik

Gusül, ağzı ve burnu suyla temizlemek ve bütün bedeni hiç kuru yer bırakmaksızın yıkamaktır. Bu yıkanma şekline boy abdesti de denir.

Su ile abdest alma imkânı bulunmayan yerde temiz toprak veya toprak cinsinden bir şeyle alınan abdeste teyemmüm denir.

İbadetler

Namaz, oruç (Beden ile yapılanlar)

Zekât, kurban (Mal ile yapılanlar)

Hac (Hem beden hem de mal ile yapılanlar)

Namazın Dışındaki Farzlar

Hadesten taharet: (Abdest almak ve gerektiği hallerde gusül yapmak)

Necasetten taharet: (Elbisenin temiz olması)

Setr-i avret : (Giyinik olmak)

Namazın Dışındaki Farzlar

Hadesten taharet (Abdest almak ve gerektiği hallerde gusül yapmak)

Necasetten taharet (Elbisenin temiz olması)

Setr-i avret (Giyinik olmak)

Namazın İçindeki Farzlar

Başlama tekbiri (Namaza "Allah-u Ekber" diyerek başlamak)

Kıyam (Namazda gereken yerlerde ayakta durmak)

Kıraat (Kur'an'dan ayetler okumak)

Rükû (Secdeye varmadan önce elleri dizlere koyup yere paralel biçimde eğilmek)

Secde (Dizleri, elleri, alnı ve burnu yere koyup kapanmak)

Kade-i ahire (Namaz sonunda Tahiyyat duasını okuyacak kadar oturmak)

İbadetler

Ramazan ve Kurban Bayramların da ikişer rekât bayram namazı kılınır. Bayram namazı, bayramın birinci günü güneş doğduktan kırk beş dakika sonra camilerde cemaatle kılınır. Bayram namazı kılmak vaciptir. Ramazan ayı boyunca her gece yatsı namazından sonra teravih namazı kılmak sünnettir. Bu namaz genellikle yirmi rekât olarak, iki ya da dört rekâtta bir selam verilerek kılınır. Teravih namazı tek başına da cemaatle de kılınabilir.

Cenaze namazı, ölen Müslümanlara dua etmek amacıyla kılınır. Bu namazın rükü ve secdesi yoktur. Ayakta ve cemaatle kılınır. Cenaze namazı farz-ı kifâyedir. Yani ölen kişinin namazını bir grup Müslümanın kılmasıyla diğerlerinin üzerinden yükümlülük kalkar.

Sağlık durumu elverişli olmayanlar, yolculuğa çıkanlar, hamile ve yeni doğum yapmış bebekli kadınlar oruç tutup tutmama konusunda serbest bırakılmışlardır. Ayrıca bayanlar özel durumlarda oruç tutmakla sorumlu tutulmamıştır. Bütün bu kimseler oruç tutabilecek duruma geldiklerinde tutamadıkları gün sayısınca oruç tutarlar. Buna kaza orucu denir.

Sürekli sağlık sorunu ve yaşlılık gibi nedenlerle oruç tutamayanlar gün sayısınca fidye verirler. Fidye, bir yoksulun bir günlük yiyecek ihtiyacını karşılayacak miktardaki paradır.

Müslümanların önem verdiği oruçlardan biri de muharrem orucudur. Peygamberimiz, muharrem ayını "Allah'ın ayı" olarak nitelendirerek ramazandan sonraki en faziletli orucun bu ayda tutulduğunu ifade etmiştir.

Alevi - Bektaşi geleneğinde de muharrem ayının özel bir yeri vardır. Alevi - Bektaşiler muharrem ayının ilk on iki gününü oruçlu olarak geçirirler.

Zekât zengin Müslümanların yılda bir kez malının veya parasının belli bir miktarını Allah (c.c) rızası için ihtiyaç sahiplerine vermesidir. Bir kimsenin dinen zengin sayılabilmesi için nisap miktarı mala sahip olması gerekir. Zekât verilecek malın veya paranın bir yıl süreyle sahibinin elinde bulunması gerekir.

Zekât; altın, gümüş,para,büyük ve küçükbaş hayvan, toprak ürünleri gibi mallardan verilir. Altın, gümüş, para, küçükbaş hayvanların zekâtı kırkta bir oranındadır. Büyükbaş hayvanların otuzda biri için bir koyun ya da keçi zekât olarak verilir. Toprak ürünlerinin zekâtı ise onda birdir.

Hac, belirli zamanlarda Kâbe'yi ve etrafındaki kutsal yerleri usulüne uygun olarak ziyaret etmek, buralarda yapılması gereken dini görevleri yerine getirmektir. Haccın farzıüçtür: 1. İhram 2. Kâbeyi tavaf 3. Arafat'ta vakfe

İslam'da kurban ibadetinin tarihçesi Hz. İbrahim zamanına kadar uzanır.

Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak amacıyla yapılan her güzel iş ve davranışa salih amel denir.

Hz. Muhammed'in Hayatı

Mekke dönemi

Arabistan'da putperestler dışında Yahudi, Hristiyan, Mecusi, Sabi ve Hanif olan insanlar da vardı. Hanifler, Hz. İbrahim (as)'in dini geleneğini sürdüren tevhit inancını benimsemiş kimselerdi.

Hz. Muhammed (s.a.v), 20 Nisan (12 Rebiyyülevvel) 571 tarihinde Mekke'de doğdu. Babası Abdullah, annesi Amine'dir. Babası, Peygamberimiz doğmadan önce vefat etti. Dedesi Abdulmuttalib ona "çok övülen" anlamına gelen Muhammed adını verdi.

Hz. Hatice ile evliliği- vefatı

Ebu Talibin Abdulmuttalib'in vefatı

Hüzün yılı

Ficar savaşları

Hilful Fudul cemiyetine katılması

İlk hicret Habeşistan

Kabe hakemliği

İlk vahiy- Nur dağı Hira mağarası 610 Alak suresi OKU

İlk vahyin ardından danıştığı kişi Varaka bin Nevfel

Akabe Biatları

Hicret Medine ye

Sığındıkları mağara Sevr

Hicrette yol arkadaşı Hz. Ebu Bekir

Yatağına bıraktığı kişi Hz. Ali

İslam tarihindeki ilk mescit Kuba mescidi

Medine Dönemi

Yahudi kabileleriyle yapılan anlaşmaya "Medine Vesikası" yada "Medine Sözleşmesi" adı verilmiştir.

Mescid-i Nebi inşası

Suffa mescidin içindeki okul

Evs ve hazreç kardeşliği

Bedir Uhud Hendek savaşları

Hudeybiye antlaşmasının ardından Mekkenin Fethi

Veda hutbesinde Kadın hakları üzerinde durmuş, toplumsal barışın korunması için neler yapılması gerektiğini bildirmiştir. Kan davası, kölelik, zulüm ve haksızlık gibi insan onuruyla bağdaşmayan tutum ve davranışları yasaklamıştır.

Merhamet: Rahmet demektir.

Ehl-i Beyt: Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin

Peygamberimizin Anlamak

Sünnet; sözlü, fiili ve takriri olmak üzere üç gruba ayrılır.

Takriri: Susup onaylaması

Kütübi Sitte

Bu altı kitaptan Buhari ve Müslim'in Sahih adını verdikleri eserleri diğer eserlere göre daha fazla kabul görmüştür. Bu kitapların yazarları şunlardır: Buhari, Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai ve İbni Mace

Yüce Allah insanları iyiye, doğruya yönlendirmek için birçok peygamber göndermiş, bunlardan bazılarına da ilahi kitaplar indirmiştir. Hz. Musa'ya Tevrat'ı, Hz. Davut'a Zebur'u, Hz. İsa'ya İncil'i, son peygamber Hz. Muhammed'e ise Kur'an'ı Kerim'i göndermiştir.

Kur'an'ın indirilişi, Hz. Muhammed (s.a.v)'in 610 yılının Ramazan ayında ilk vahyi almasıyla başlayıp vefat ettiği 632 yılına kadar sürmüştür. İlk vahyin Kadir Gecesi'nde indirildiği Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: "Biz onu (Kur'an'ı) Kadir Gecesi'nde indirdik."

Hz. Ebu Bekir Dönemi'nde bir kitap haline getirilen Kur'an, Hz. Osman'ın halifeliği döneminde çoğaltıldı.

Sure, Kur'an'ın en az üç ayetten oluşan her bir bölümüne denir. Kur'an'da 114 sure vardır. En uzun sure 286 ayetten oluşan Bakara, en kısa süre ise 3 ayetten oluşan Kevser suresidir.

Surelerin sıralaması iniş sırası ya da konularına göre değil, Cebrail (as)'in Peygamberimize bildirdiği şekliyle, vahiy katipleri tarafından yapılmıştır. Bu durumda dizilişine göre Kur'an'ın ilk suresi Fatiha, son suresi ise Nas suresidir

Cüz, Kur'an-ı Kerim'in her 20 sayfasına denir. Kur'an'da toplam 30 cüz vardır. Her cüzün başında cüz başlangıcını gösteren işaretler bulunur.

Tecvit, Kur'an-ı Kerim'i güzel bir şekilde okumak için uyulması gereken kuralları kapsayan bir ilimdir.

Mukabele, karşılıklı okuma anlamına gelir. Mukabele, vahiy gelmeye devam ederken Hz. Muhammed (s.a.v) ile Cebrail (as)'in her yılın Ramazan ayında Kur'an ayetlerini karşılıklı okumalarına denir. Hatim, Kur'an-ı Kerim'i ezbere ya da yüzünden baştan sona kadar okumaya veya dinlemeye denilmektedir.

Tefsir, Kur'an ayetlerini indikleri zamanı, mekânı ve ayetin indiriliş sebebini göz önünde bulundurarak açıklamak ve yorumlamaktır.

Kur'an okurken uyulması tavsiye edilen bazı davranışlar şunlardır:

Kur'an'ın bizzat kendisine hitap ettiği bilinciyle okumak

Okumaya "eûzû besmele" ile başlamak

Mümkünse abdestli olmak

Secde ayetleri geldiğinde secde etmek

Okunuş kurallarına uymak

Okuduğunu düşünmek ve anlamaya çalışmaktır.

İslam Düşüncesinde Yorum Farklılıklarının Ortaya Çıkış Sebepleri

İnsanın Yapısından Kaynaklanan Sebepler, Kültürel Sebepler, Siyasi Sebepler, Sosyal Sebepler, Coğrafi Sebepler, Dini Metinlerden Kaynaklanan Sebepler

İslam tarihinin ilk dönemlerinde yaşanan bazı olaylar, siyasetin din anlayışında etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, Hz. Muhammed'in vefatından sonra kimin halife olacağı, halifenin hangi şartlara sahip olması gerektiği, nitelikleri vb. konular Müslümanlar arasında görüş ayrılıklarının çıkmasına neden olmuştur.

İslam düşüncesinde mezhepler siyasi-itikadi ve ameli-fıkhi olmak üzere ikiye ayrılır. İtikadı mezhepler dinin inanç alanıyla ilgili konular üzerinde yoğunlaşırken, ameli mezhepler dinin uygulama alanıyla ilgili konuları ele alır.

İnanç: Haricilik- Şia- Mutezile- Eşari

İslam Düşüncesinde Siyasi İtkadi Yorumlar

Müslümanlar arasında ortaya çıkan ilk itikadi fırka Hariciliktir. Haricilere göre İslam'ın en ideal

uygulaması Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer dönemlerinde gerçekleşmiştir. Hz. Osman'ın hilafetinin ilk altı yılından sonraki uygulamalarıyla Hz. Ali'nin de Muaviye karşısındaki haklı davasını hakeme götürmeyi kabul ettiği için küfre düştüğünü iddia etmişlerdir. Sıffın savaşı

Şia

Hz. Ali'nin Hz. Peygamberden sonra nas ve tayinle imam olduğuna inanan, imametin kıyamete kadar onun soyuna ait olduğunu ileri süren, bu imamların masum olduklarını iddia eden topluluklara Şia denir. Şiiler, imamet konusunu inanç esaslarından biri olarak kabul ederler

Mutezile:

Mu'tezile mezhebine göre insan, fiillerinde tamamen özgür dür, bu fiillerde Allah'ın hiçbir etkisi ve müdahalesi yoktur. Aksi takdirde kişi eylemlerini zorlama ile gerçekleştirmiş olur du. Böyle bir durumda da insanı eylemlerinden sorumlu tutmak mümkün olmazdı.

Maturidilik:

Ebu Mansur Muhammed bin Ahmet'in görüşleri çerçevesinde ortaya çıkıp yayınlan siyasi-itikadi yorum biçimidir.

Bu yaklaşıma göre insana cüz'i irade verilmiştir. Bundan dolayı da insan tüm fiillerinden sorumlu olan bir varlıktır. İnsan bir şeyi yapmak istediği zaman Allah, bu fiilin gerçekleşmesi için kudret yaratır ve insan da bu kudretle o fiili gerçekleştirir. Dönemin üstatlarından ilim öğrenen İmam Maturidi özellikle, tefsir, fıkıh, kelam gibi ilimlerde kendini geliştirmiştir. Kitabû'tTevhid ve Te'vilâtü'l Kur'an önemli iki eseridir. Dönemin üstatlarından ilim öğrenen İmam Maturidi özellikle, tefsir, fıkıh, kelam gibi ilimlerde kendini geliştirmiştir. Kitabû'tTevhid ve Te'vilâtü'l Kur'an önemli iki eseridir.

Eşarilik

Ebu'l-Hasan el Eşari'nin itikadi konularla ilgili görüşlerini benimseyenlere Eşari'ye denilmiştir. Eşarilik ehl-i sünneti meydana getiren mezheplerden biridir.

İnsanların fiillerini yaratan Allah'tır. İnsanlar davranışlarını cüzi iradeleriyle ve Allah'ın verdiği güçle gerçekleştirirler.

Büyük günah işleyen kişi dinden çıkmış sayılmaz.

Bir şeyin kötü olmasını akıl değil dinî ilkeler belirler.

İslam Düşüncesinde Ameli-Fıkhi Yorumlar

Hanefilik:

İmam Ebu Hanife'nin görüşlerine dayanır. Ebu Hanife, kendinden önceki fıkhi görüş ve rivayetleri, dönemindeki şartları ve ihtiyaçları dikkate alarak değerlendirmiştir. Dinin genel ilkelerini, toplumun geleneklerini ve insan için faydalı olanları dikkate alarak yapmış olduğu içtihatlar, Hanefi mezhebinin yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Malikilik:

Malik bin Enes'in görüşlerine dayanır. Görüş ve uygulamalarında Kur'an, sünnet, sahabe ve tabîin sözlerini kaynak kabul eder. Maliki mezhebinin en önemli özelliği, Medine halkının uygulamalarına diğer mezheplerden daha fazla önem vermesidir.

Şafilik

Şafii mezhebinin kurucusu olan İmam Şafii, bazı fetvalarını bulunduğu çevrenin şartları doğrultusunda zaman zaman gözden geçirmiştir. Şafii mezhebi de diğer mezhepler gibi herhangi bir meselenin çözümü için önce Kur'an ve sünnete başvurur. Eğer bir mesele hakkında hüküm Kur'an ve sünnette varsa başka delile başvurulmaz yoksa önce icma ardından da kıyas deliline gidilir.

İmam Şafii fıkıh ilminin usul ve esaslarını sistemli bir şekilde ortaya koyan bir eser yazmıştır. Er-Risale fi Usûl ve el-Umm, İmam Şafii'nin fıkhi konulardaki görüşlerini içeren eserleridir.

Hanbelilik:

Mezhebinin kurucusu ünlü hadis ve fıkıh alimi Ahmet bin Hanbel'dir. Hanbeli mezhebinin en önemli özelliği re'y ve kıyastan daha çok ayet, hadis ve sahabe sözü gibi nakli delillere dayanmasıdır. Bunun için bu mezhepte hadise dayalı bir fıkıh anlayışı hakimdir.

Caferilik:

İmam Cafer-i Sadık'ın inanç, ibadet ve muamelat konusundaki görüşlerini esas alan bir oluşumdur. Caferiler, dini konularda Kur'an-ı Kerim ve sünnetin yanı sıra masum kabul ettikleri on iki imamın sözlerini de delil olarak kabul ederler.

Caferilik çoğunlukla Şia'ya mensup olan Müslümanların benimsediği amelî-fıkhî mezheptir.

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE TASAVVUFİ YORUMLAR

İslam'ın itikadi ve fıkhi yorumları olduğu gibi ahlaki yorumları da vardır. İslam'ın ahlak esasları üzerinde yoğunlaşan düşünceye tasavvufi düşünce denir.

Tasavvuf; kalbe yalnızca Allah sevgisini yerleştirmeyi, züht ve takvayı, nefsi kötü duygu ve düşüncelerden arındırmayı amaçlar. Kur'an'da nefsi arındırmayı, dünya malına fazla önem ermemeyi vurgulayan ayetler tasavvufun ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Tasavvufun ortaya çıkmasında; Hz. Muhammed (s.a.v)'in sade bir hayat yaşaması

Peygamberlik gelmeden kendine özgü tecrübeler yaşaması

Emeviler Döneminde bazı yöneticilerin lüks ve gösteriş içinde hayat sürmeleri

Yeni fetihlerle Müslümanların farklı coğrafyalarda farklı yaşam biçimleriyle karşılaşmaları etkili olmuştur.

Yesevilik:

Yesevilik düşüncesinin kurucusu 12. yüzyılda yaşayan Hoca Ahmet Yesevi'dir.

Hoca Ahmet Yesevi'nin güzel ahlakı ve dini değerleri konu alan şiirlerine hikmet adı verilir. O; şiirleri, sohbetleri, kişiliğiyle halk arasında çok sevilmiş, "Pir-i Türkistan" lakabıyla tanınmıştır. Ahmet Yesevi'nin şiirleri Divan-ı Hikmet adlı eser de toplanmıştır

Kadirilik:

12. yüzyılda Abdülkadir Geylani'nin düşünceleri etrafında oluşmuş tasavvufi bir yorumdur.

Nakşibendilik:

Nakşibendilik, Bahaeddin Nakşibend'in düşünceleri etrafında oluşan tasavvufi bir yorumdur.

Nakşibendilikte Allah'ı sessiz olarak ve devamlı zikretmeye büyük önem verilmiştir. Böylece kişinin kötü arzularını yok edeceğine inanılır. Allah'ı çokça anan kimse onun sevgisini kalbine nakşeder yerleştirir.

Mevlevilik:

Mevlâna, 1207 yılında bugün Afganistan'ın kuzeyinde yer alan Belh şehrinde doğmuş ve küçük yaşlarda ailesiyle birlikte Konya'ya yerleşmiştir.

Mevlâna, Şems isimli bir sufî ile tanıştıktan sonra farklı bir düşünce dünyasına girerek öğütlerini ve hikmetli sözlerini insanlara aktarmak için şiir sanatına başvurmuştur. Mevlâna'nın Mesnevi ve Divan-ı Kebir isimli iki manzum eseri bulunmaktadır.

Mevlevilikte şiir, musiki ve sema ayininin önemli yeri vardır. Mevlevi dervişler ney, kudüm gibi müzik aletleri eşliğinde, özel giysiler içerisinde sema ayini yaparlar.

Mevleviliği sistemleştiren Mevlana'nın oğlu Sultan Velettir.

Alevilik – Bektaşilik

Hz. Ali'yi seven, sayan ve ona taraftar olan kişiye Alevi denir. Aleviler; Allah'ın birliğine inanan, Hz. Muhammed (s.a.v)'i son peygamber olarak kabul eden, kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim olan, Hz. Muhammed (s.a.v)'i ve O'nun ehl-i beytini seven Müslümanlardır.

Bektaşilik düşüncesinin kurucusu Hacı Bektaş Veli olup Horasan'dan gelen erenlerle birlikte hakikat ışığını Anadolu' da yakmış ve etrafındaki insanlara tasavvufun inceliklerini anlatmıştır.

Alevilik Bektaşilik ile ilgili kavramlar

Cem ve Cem evi:

Cem; toplanmak, bir araya gelmek ve bütünleşmek demektir. Alevilik – Bektaşilikte cem bir araya gelinerek topluca yapılır. Cemi dede yönetir.

Semah:

Evrende bulunan her şeyin dönmesinden hareketle Aleviler, Allah'a olan aşk ve sevgilerini döndükleri semahla ifade ederler. Semah; ilahi aşkı ruhunda duymaya, o aşkla Allah'ın güzel isimlerinden herhangi birini anarak ayakta dönmeye denir.

Musahiplik:

Alevilik – Bektaşilikte musahiplik (yol kardeşliği) çok önemlidir. Musahiplik, Hz. Peygamber Döneminde sahabe arasında yaşanan birlik, beraberlik, kardeşlik ve dayanışmanın günümüze taşınmasıdır.

Musahiplik, evli olan iki kişinin aileleriyle birlikte dedenin huzurunda kurban keserek hayat boyu yol kardeşi olmaya söz vermesidir. Musahipliğin temeli dayanışma ve paylaşmadır.

Gülbenk:

Alevilik – Bektaşilikte ibadetin temeli duadır. İnsan, günlük hayatta maddi ve manevi pek çok sıkıntılara düşebilir ve o vakit bir kurtarıcı, çıkış yolu aramaya başlar. Aklına ilk gelen ise Yüce Allah olur.

Alevi – Bektaşi geleneğinde dua "gülbenk" olarak isimlendirilir. Gülbenk kelimesi gül sesi, bülbül şakıması anlamlarına gelmektedir. Gülbenk; Allah'a sığınma, yalvarma ve O'ndan af dilemedir.

Muharrem ve Aşure Ayı:

Muharrem hicri yılın ilk ayıdır. Muharrem ayının onuncu günü "aşura" diye adlandırılır. Hz. Peygamber bu ayın dokuz, on ve on birinci günlerinde oruç tutmuş; Müslümanlara da bu orucu tutmalarını tavsiye etmiştir.

Alevi – Bektaşiler muharrem ayına büyük önem verirler. Bu ay boyunca Hz. Peygambere ve onun ehl-i beytine salavat getirirler. Başta Hz. Hüseyin olmak üzere Kerbela'da şehit düşenler için mersiyeler ve dualar okurlar. Muharrem ayının ilk on iki gününü oruçlu olarak geçirirler. Bu günlerde Hz. Hüseyin'in ve evladının Kerbela'da susuz bırakılmasından dolayı su içmez, eğlence yapmaz ve kurban kesmezler.

Alevi-Bektaşi kültüründe muharremin ilk on günü oruç tutulduktan sonra on üçüncü günde Kerbela faciasından sağ kurtulan İmam Zeynel Abidin için şükür kurbanı kesilir, aşure kaynatılır. Muharrem ayında yoksullara, kimsesizlere yardım etmeye daha çok özen gösterilir. Yardımlaşmaya önem verilir.

Nusayrilik

Nusayriler, İslam'ın tasavvufi yorumlarından Alevilik düşüncesine bağlıdırlar. Düşüncelerini ehl-i beyt imamlarından Hasan el – Askeri yoluyla Hz. Ali'ye ve Hz. Muhammed (s.a.v)'e dayandırırlar.

İnsan; inancı, düşüncesi, mezhebi ne olursa olsun herkese saygı göstermelidir. Barış ve hoşgörü ön planda tutulmalıdır. Dini yorumların çağlara ve ortama göre dinin anlaşılma biçimleri olduğu kavranmalıdır. İtikadi, amelî, tasavvufi yorum biçimleri birer zenginlik olarak kabul edilmelidir.

Değer;

bir toplum içinde veya insanlar arasında benimsenmiş ve yaşatılmakta olan her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ve kıymettir. Söz ve davranışların doğru, yanlış, güzel, çirkin, iyi ve kötü şeklinde tanımlanmasını sağlayan temel etken değerdir. Bu bakımdan günlük konuşmalarda iyi, kötü denildiğinde ahlaki değerler; güzel veya güzel değil denildiğinde sanatsal değerler; helal, haram denildiğinde ise dini değerler kastedilir.

Muharrem ayının 10. günü aşure pişirip komşu ve yakınlara dağıtmak, evlenen kızların çeyizine Kur'an-ı Kerim koymak, selamlaşırken "Esselamü aleyküm", "Ve aleyküm selam. "İfadelerini kullanmak da dinimizin etkisiyle oluşan örf ve adetlerimizdendir.

Kul hakkı

Allah (c.c), şirk hariç kendisi ile ilgili hakları dilerse bağışlayabileceğini bildirmiştir. Kul hakkına hiçbir şekilde müdahale edilemez. Hz. Peygamber de müdahale etmemiştir. Nitekim Yüce Allah hak sahibi razı olmadıkça veya hakkı ödenme-dikçe kul hakkını affetmez. Dolayısıyla kişi o günahtan (kul hakkından) hak sahibi bağışlamadıkça kurtulamaz.

Dinler Evliliğe Önem Verir

Hinduizm'de evlilik başlıca görevlerden birisidir. Evlilik yaşına gelen gençlerin dini kurallara uygun olarak evlenmesi öğütlenir.

Çin'de yaygın dinlerden olan Konfüçyanizm de insanın evlenmeden ölmesi günah sayılır.

Japonların milli dini olan Şintoizm'de evlilik kutsal kabul edilir. Evlilik törenleri mabetlerin bitişiğindeki nikah salonlarında din adamları tarafından düzenlenir.

Kur'an'da ve sünnette evlilik çağına gelen kişilerin evlenmesi teşvik edilirken diğer yandan evlilik dışı ilişkiler,

"Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, bir hayasızlıktır ve çok kötü bir yoldur." ayetiyle yasaklanmıştır.

Peygamberimizin Davranışları

Hz. Muhammed (s.a.v)'in Bedir Savaşı'nda esir alınan düşman askerlerinin her birinin on Müslümana okuma yazma öğretmesi karşılığında özgür bırakması, onun amacının öldürmek veya cezalandırmak olmadığını gösterir.

Hz. Peygamber yıllarca kendisine ve Müslümanlara eziyet eden Mekkeli müşrikleri affetmiştir. Uhut Savaşı'nda sevgili amcası Hz. Hamza'yı şehit eden kişiyi bağışlamıştır.

Hz. Muhammed, Mekke'de Medine'ye hicret ettiğinde, aralarında düşmanlık bulunan Evs ve Hazreç kabilelerini barıştırmıştır.

Hz. Peygamber, Hicret'ten sonra kendisine gelerek Mekkeli müşriklerle savaşmasını isteyen kişileri, "Sabredin, ben savaşla emrolunmadım." diyerek geri çevirmiştir.

Laiklik

1924' de Halifelik kaldırılmıştır.

Laiklik ilkesi 1937 anayasasına girmiştir.

Dinin doğru öğretilmesi ve yozlaştırılması taassuba neden olur. Taassup; bir düşünceye, bir inanışa körü körüne bağlanıp ondan başkasını kabul etmeme durumudur.

Atatürk, ülkemizde Diyanet İşleri Başkanlığını kurdurmuştur. Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması için çalışmalar yaptırmış, Türk-çe Kur'an tercümesi ve tefsirinin yapılmasını sağlamıştır. Elmalılı Muhammed hamdi yazır

Konyalı Mehmet Vehbi Efendi de 1923-1927 yılları arasında on beş cilt halinde "Hulasatül-Beyan fi Tefsiri'l Kur'an" adlı eserini yayımladı.

Atatürk, halkın İslam'ı daha iyi anlayabilmesi için hadislerin Türkçeye tercüme görevini Babanzade Ahmet Naim Efendi'ye vermişti. Ahmet Naim Efendi Buhari'nin kitabının ilk üç cildini Türkçeye tercüme etmiş, vefatından sonra da eser Kamil Miras tarafından tamamlanmıştır.

Din hizmetlerinin politikanın dışında ve üstünde tutulması gerçeğinden hareketle 3 Mart 1924 tarihinde Şer'iye ve Evkaf Vekâleti kaldırılarak Baş vekâlete bağlı Diyanet İşleri Reisliği, bugünkü adıyla Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.

Din Hizmetleri

Müftü:

Diyanet İşleri Başkanlığının il ve ilçelerdeki en üst düzey görevlisi müftüdür. Müftüler görevli oldukları il ve ilçelerde halkı dini konularda bilgilendirmek, din hizmetlerinin sağlıklı ve düzenli bir şekilde yerine getirilmesini sağlamakla sorumludurlar.

Vaiz:

Vaizler görevlendirildikleri camilerde vaaz vermekle yükümlüdürler.

İmam:

Cemaate namaz kıldıran, cami hizmetlerini yerine getiren din görevlisidir.

Kur'an Kursu Öğreticisi

Diyanet işleri Başkanlığı'na bağlı olarak faaliyet sürdüren kurslarda Kur'an öğretmekle görevli kimselerdir. Bunların başlıca görevi Kur'an-ı Kerim-i usulüne göre yüzünden okumayı belletmek, öğrencilere tecvit konusunda bilgi vermektir.

Müezzin:

Namaz vakitlerinde ezan okumak. Vakit, bayram, cuma ve teravih namazlarında, gerektiğinde cenaze namazlarında ibadetin gerektirdiği her türlü müezzinlik hizmetini yapmak

Farz namazlardan önce kamet getirmek

Hutbe, halka hitap etmek ve söz söylemektir. Terim anlamlı ise cuma namazı ve bayram namazlarında minbere ya da yüksekçe bir yere çıkıp Allah'ı anıp Peygambere salavat getirerek toplumun çeşitli konularda bilgilendirilmesidir.

İslam Dinine Katkı Sunan Türkler

Ebu Hanife (699 -767)

İslam hukukunu sistemleştiren temel esasları belirleyerek, kendi adıyla anılan Hanefilik mezhebinin önderi olmuştur. Ebu Hanife, Kur'an ve Hz. Peygamberimizin sünnetini esas almış ve bunları aklın ilkeleri doğrultusunda yorumlamıştır.

Maturidi (852 - 944

İmam Maturidi'nin yetiştirdiği Semerkant, Ebu Hanife'nin görüşlerinin yaygın olduğu bir ilim merkeziydi. Maturidi kelam, mezhepler, tefsir ve fıkıh alanında birçok eser vermiştir. İmam Maturidi'nin "Kitabul Tevhit ve Makalat" adlı eserleri kelamla; "Tevilatul Kur'an" ise tefsirle ilgilidir.

Ahi Evran (13. yy)

Anadolu'daki Ahilik teşkilatının kurucusu olan Ahi Evran, Asya'dan Anadolu'ya yerleşen tasavvuf bilginlerindendir.

İslam'da Sanat

Arap harfleriyle güzel yazı yazma sanatına hüsnühat denir. En meşhur Hafız Osman Kur'an-ı Kerim olmak üzere bazı el yazması dini eserlerin sayfa kenarlarını, konu başlıklarını, cümle sonlarını, satır aralarındaki boşlukları yaldızlı çizgi ve motiflerle süslemişlerdir. Buna tezhip denir. Tezhip, altın yaldız ve boya ile yapılan bir çeşit kitap süsleme sanatıdır.

Kağıt veya deri üzerine sulu boya veya altın suyu ile ince fır çalar kullanarak yapılan renkli resim sanatına minyatür denir. Bu sanatta resimlere ışık, gölge ve derinlik yansıtılmaz.

Ebru, atalarımızın önem verdiği sanat sallarından biridir. Ebru; kağıt süslemeciliğinde kitre, kola vb. yapıştırıcılarla yoğunlaştırılmış su üzerine neft yağı ile sulandırılmış, yağlıboya damlatarak yapılan ve kağıda geçirilen süstür.

Hilye, Hz. Peygamberin fiziksel özelliklerinin ve güzelliğinin sade bir dille anlatıldığı eserlerdir.

İslamda Bilgi Kaynakları

Akıl Vahiy Duyular

Eğitim

Yüksek öğretim alanında ilk eğitim kurumu Abbasi Halifesi Memun tarafından Bağdat'ta Beytü'l Hikme adıyla kuruldu.

Hz. Muhammed (s.a.v) aynı zamanda bir öğretmendi. Medine'ye hicret edince ilk önce bir mescit yaptırdı. Bu mescidin bitişiğinde "suffe" adı verilen odalar yaptıran Hz. Muhammed (s.a.v) burada eğitim ve öğretim faaliyetlerine ağırlık verdi.

Halife Me'mun, Beytü'l-Hikme'nin bünyesinde bir kütüphane oluşturdu. Buraya Bizans, Hindistan, İran gibi birçok ülkeden çok sayıda kitap getirtti. Özellikle Yunanca, Sanskritçe ve Farsçadan birçok kitap Müslüman bilginlerce Arapçaya çevrildi.

İslam dünyasında ilk büyük medreseyi Türkler kurmuştur. Alparslan'ın emriyle veziri Nizamü'l Mülk tarafından Bağdat'ta kurulan Nizamiye Medresesi'nde İslami bilimlerin yanı sıra edebiyat, matematik, felsefe gibi dersler de okutulmaktaydı. Osmanlılar Dönemi'nde ilk medrese Bursa'da Orhan Gazi tarafından kurulmuştur.

Dinler

Vahye Dayalı Dinler:

Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam

Yahudilik

Yahudiliğin peygamberi Hz. Musa'dır. Bu nedenle Yahudiliğe "Musevilik" de denir. Zamanla Hz. Musa, Mısır'da büyük sıkıntılarla karşılaşan İsrail oğullarıyla birlikte Mısır'dan çıkmak zorunda kaldı. Sina'ya vardığında Allah, Yahudiliğin temel ilkelerini oluşturan "On Emir"i iki levhaya yazılmış halde Hz. Musa'ya verdi.

Hz. Musa'dan sonra İsrail oğulları Filistin'e gitmiştir. Daha sonra Hz. Davut, Kudüs'ü fethedip Yahudilere en parlak dönemlerini yaşatmıştır. Oğlu Hz. Süleyman, babası tarafından hazırlatılan yere Süleyman Mabedini yaptırmıştır.

Yahudiler bugün yoğun olarak İsrail'de yaşamaktadırlar. Yahudiliğe göre Allah birdir, yaratılmamıştır, sonsuzdur, her şeyi bilir ve her şeyi yaratmıştır. Yehova en çok Yahudileri sever. Yahudilerin milli tanrısıdır.

Yahudilerin kutsal kitabına Eski Ahit denir. Buna Yahudiler Tanah adını verirler. Tanah'ın bir bölümü olan Tevrat ise çoğu zaman Yahudilerin kutsal kitabının tamamı için kullanılır.

Yahudiler ibadetlerini havra veya sinagog denilen yerlerde yaparlar. Önem verdikleri ibadet yerlerinden biri de Hz. Süleyman tarafından Kudüs'te yaptırılan ve günümüzde sadece “Ağlama Duvarı" kalan mabettir.

Cumartesi onların özel ibadet ve tatil günleridir. Yahudilikte erkek çocuk doğduktan sonra 8 gün sonra sünnet edilir. On üç yaşında dini törenlere katılır. Evlenme törenleri sinagog da yapılır.

ON EMİR

Seni Mısır diyarından, esirlik evinden çıkaran Yehova benim.

Karşında başka tanrıların olmayacaktır. Kendin için put yapıp ona tapmayacaksın. Yehova’nın adını boş yere ağzına almayacaksın

Cumartesi gününü sürekli hatırlayıp onu kutsal sayacaksın.

Anne ve babana saygı göstereceksin.

İnsan öldürmeyeceksin.

Zina etmeyeceksin.

Hırsızlık yapmayacaksın.

Komşunun evine karşı açgözlülük etmeyeceksin.

Simgeleri Yedi Kollu şamdan ve Davut Yıldızı

Hristiyanlık

Hristiyanlık Filistin bölgesinde yaşayan İsrailoğullarına gönderilmiştir. En yaygın olduğu bölge Avrupa'dır. Kuzey Amerika'nın tamamı, Güney Amerika'nın kıyı kesimleri ve Avusturalya'nın büyük çoğunluğu Hristiyan nüfustan oluşmaktadır.

Hristiyanlığın peygamberi Hz.İsa (a.s)'dır. Hz. İsa Filistin'de Nasıra denilen bir köyde doğmuştur. Annesi Hz. Meryem'dir. Hz. İsa da aynen Hz. Musa gibi İsrail oğulları soyundandır. Ancak Hz. İsa Yahudilerin ırka dayalı din anlayışına karşı çıktığı için Yahudi din adamları onu dışlamıştır. Onun hakkında birtakım iftiralar uydurarak. Hz. İsa'yı düşman ilan etmişlerdir.

Hz. İsa’ya ilk başta on iki kişi inanmıştır. Bunlara "havariler" denir. Hristiyanlık Hz. İsa'dan sonra havarilerin gayretleriyle yayılmıştır.

Hristiyanlık dininin kutsal kitabı İncil'dir. Hristiyanlıkta inanç esaslarının temelini "teslis" oluşturur. Teslis "üçlü tanrı inancı" demektir. Teslisin unsurları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'tur.

Hristiyanların ibadet yeri kilise ve katedrallerdir. Din adamları ise papaz, rahip veya rahibe adını alır. Hz. İsa'nın idam edildiğine inandıkları çarmıh (haç) hem Hristiyanlığın hem de kilisenin sembolüdür.

Hint Dinleri:

Hinduizm, Budizm, Caynizm, Sihizm

Hinduizm

Hinduizm dinine bazı kaynaklarda Brahmanizm de denilmiştir. Bu dinin tespit edilmiş bir kurucusu yoktur.

Hinduların Tanrı inancında üçleme (teslis)nin varlığı dikkat çeker. Bu üçleme içinde Brahma yaratıcı, Vişnu koruyucu, Şiva ise yok edici tanrıdır. Himalaya Dağları ve Ganj Nehri kutsal yerler olarak kabul edilir.

Hinduizm'de kutsal bilgilerin tamamını içine alan "Veda"larvardır, ibadet tapınakların olduğu her yerde yapılabilir. İbadetlerin belli bir şekli yoktur.

Hinduizm'de kast sistemi vardır. Kast, aynı işle meşgul olan, görev ve yetenekleriyle birbirine sımsıkı bağlanan insanların meydana getirdiği birlik anlamına gelir. Kişi kendi isteği doğrultusunda kast seçemez.

Hinduizm'de inek bütün varlıkların anası sayıldığı için kutsal kabul edilir. İnek eti yenilmesi yasaktır. Ruhun ölmezliğine inandıkları için ölülerini gömmezler. Cesetleri yakarak küllerini Ganj Nehri'ne atarlar. Sembolleri OM işaretidir.

Budizm

Budizm'in kurucusu olarak kabul edilen Buda (Gotama) MÖ563 - 483 yılları arasında yaşamış bir filozoftur. Kendisine ilham geldiğine inanıldığından dolayı "aydınlanmış" anlamında "Buda" ismi ona sonradan verilmiştir.

Budizm'de karma-tenasüh (ruh göçü) inancı, bedenin ve arzuların ihtiraslarından kurtulmayı ifade eder. Nirvana ise defalarca dünyaya gelme döngüsünden kurtulmaktır. Budizm'in temel hedefi insanı tek kurtuluş ve mutluluk noktası olarak görülen Nirvana ya eriştirmektir.

Caynizm

Caynizm de MÖ 6. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Kurucusu, soylu bir aileden gelen Vardhamana'dır. Vardhamana, Hindu ayinlerinin şekilciliğine, din adamlarının (Brahmanlar) otoritesine ve kast sistemine karşı çıkmıştır. Caynizm, Budizm gibi yaratıcı bir Tanrı fikrini kabul etmez. Alemin ebediliğine inanan Caynistler tanrı yerine "Tirthan-kara" denilen kutsal varlıklara tapınırlar. Öldürmemek, yalan söylememek, çalmamak, asgari bir mal ile yetinmek onların en önemli ahlakî prensipleridir.

Sihizm

Sihizm MS 16. yüzyılda Hindistan'da kurulmuştur. Kurucusunun adı Guru Nanak'tır. Buda ve Vardhamana gibi Hinduizm'in yozlaşmasından memnun olmayan Nanak, Hinduizm'in tanrı anlayışına, kast sistemine ve din adamlarının otoritesine karşı çıkmıştır. Nanak daha sonra İslam'la karşılaşmış ve ondan aldığı tevhit gibi bazı prensipleri Hindu inancıyla karıştırarak yeni bir din kurmuştur. Sihler özel giysileriyle dikkat çekerler. Başlarındaki serpuş onların dinsel giyim tarzlarını oluşturur.

Sihler tek tanrıya, Adi-granth adlı kutsal kitaba, bir kimsenin fiillerinin gelecek hayattaki haline tesir edeceğine (karma) ve ruh göçüne inanırlar.

Çin ve Japon Dinleri:

Taoizm, Konfüçyanizm, Şintoizm

Taoizm MÖ 6. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu din, Çin dinlerinin genel özelliğini oluşturan "Tao" kavramı üzerine kurulmuştur. Kurucusu Lao Tzu'dur.

Evren iki gücün tesiri altındadır. Bunlar Yin ve Yang'tır. Yin dişil, yang da eril gücü temsil etmektedir. Bunlar gece ile gündüz, kadın ile erkek gibidir. Taoizm'in temel felsefesi tabiattaki düzeni takip etmektir.

Konfüçyanizm

Konfüçyanizm MÖ 6. yüzyılda Çin'de ortaya çıkmış bir dindir. Adını kurucusu kabul edilen Konfüçyüs'ten almaktadır. Dinden daha çok bir ahlak ve hikmet yolu olarak gösterilir. Konfüçyüs öbür dünyanın varlığını inkâr etmemekle birlikte, yapılan kötülüklerin cezasının bu dünyada çekileceğini söylemiştir.

Şintoizm

Şintoizm "tanrıların yolu" anlamına gelmekte ve Japonların geleneksel milli inançlarını ifade etmektedir. Şintoizm'in belli bir kurucusu ve inanç sistemi yoktur. Çok tanrıcı bir din olup milli ve geleneksel bir karakter taşır. Şintoistler diğer dinlere tepki göstermezler. Ata ruhlarına saygı bu dinin en önemli özelliklerindendir. Ataların öldükten sonra yaşadığına inanan Şintoist Japonlar, onlar için evlerinde bir atalar köşesi oluştururlar. Şintoistlerin çoğu aynı zamanda Budist'tir.

Dinlerde İbadet

Günümüzde Hristiyanlıkta Müslümanların anladığı manada bir namaz ibadeti yoktur. Bununla birlikte sadece Süryani Ortodoks ve Ortodoks Ermeni Kilisesi'nde secdeli ibadet vardır. Yahudilikte ibadet anlayışı İslam'daki ibadet anlayışından farklıdır. Bu dinde ibadetten maksat duadır. İbadette en önemli unsur Yahve'nin adını zikretmektir. İbadet; tav, Tora(Tevrat) çalışması ve Tora emirlerini yerine getirmek olmak üzere üç şekilde yapılır. Hinduizm'de ibadet; dilekte bulunma, aracı kılma, övgü ve tapınma şeklinde icra edilir. Hindular dua ve ibadetlerini tanrılarının heykelleri önünde yaparlar. Günlük ibdetini yapacak olan bir Hindu, sabah gün doğmadan kalkar, "OM" kelimesiyle Tanrı (Brahma)'nın ismini anar ve yıkanır. Yüzünü doğuya dönerek oturur ve Tanrı'sına yalvarır. Budizm'de Budaya ibadet ve dua edilir ve ondan bir şeyler istenir. İbadete Buda'ya saygı cümleleriyle başlanır.

Tek tanrıya inanan Sihlerin ibadeti basit ve sadedir. Amritsar'daki Altın Mabet 'in havuzunda ibadet maksadıyla yıkanırlar. Ayin ve ibadetleri belirli bir dua ve yıkanmaktan ibarettir. Japonların büyük çoğunluğunun bağlı olduğu Şintoizm'de, günlük ibadet evde veya rahipler tarafından mabetlerde yapılır. Tanrılara ibadet; dua etmek, pirinç ve pirinç şarabını kurban sunmakla yerine getirilir. Konfüçyanizm'de Gök Tanrı'ya hamt edilir, ona karşı günah işleyenlerin duasının işe yaramayacağına inanılır.

Dinlerde benzer ibadet şekillerinden bir diğeri de oruçtur. İslam'a göre oruç tan yerinin ağarmaya başlamasından güneş batıncaya kadar insanın yeme, içme gibi bazı bedensel isteklerden uzak durmasıdır. Hristiyanlıkta şükran orucu ve kilise orucu olmak üzere iki tür oruç vardır. Şükran orucu belirli bir süre katı besinlerin yenilmesinin yasak olduğu oruçtur.

Yahudilikte oruç Allah'a şükretme, yas tutma, kötü günleri hatırlama ve günahlara kefaret amacıyla olup toplam altı gün-dür.

Hinduizm'de oruç genellikle belirli bazı besinleri yememe, yani bir çeşit perhiz şeklindedir. Hindular her ayın on bir ve on ikinci günlerinde oruç tutarlar.

Budistler her iki ayda bir gün oruç tutarlar. Arzulardan kurtulmanın yolu oruç tutmaktır.

Dinlerde benzer ibadet şekillerinden bir diğeri hacdır. Hac, aynı inanç mensubu olan kimselerin dini anlam yükledikleri yerleri belirli dönemlerde ziyaret etmeleridir. Müslümanlar Kâbe'yi, Yahudiler Süleyman Mabedini, Hristiyanlar Efes'teki Meryem Ana Evini, Hindular da Ganj Nehri'ni hac amacıyla kullanmaktadırlar.

Dinlerde Önemli Günler ve Geceler

İslam'da yıl içinde kutlanan Ramazan ve Kurban Bayramları diye iki büyük bayram bulunmaktadır. Cuma günü önemli olup Kadir Gecesi, Miraç Kandili, Berat Kandili, Regaip Kadili, Mevlid Kandili gibi geceler kutsal kabul edilmiştir.

Hristiyanlık 'ta önemli günler ve geceler genellikle Hz. İsa ile ilgilidir. Hz. İsa'nın doğumu, ölümü, dirilişi ve göğe yükselmesi gibi olayları anmak için kutlamalar yapılır. Hristiyanlıkta pazar günleri önemlidir.

Yahudilikte üç dini bayram vardır: Pesah (Mayasız Ekmek Bayramı),Şavvot (Hasat Bayramı) ve Sukot (Çardaklar Bayramı)'tur. Bunlar hem hac bayramları hem de zirai bayramlardır. Ayrıca Yahudilerin hiçbir iş yapmadan geçirdikleri şabat (yedinci gün- cumartesi günü) bayramı vardır.

Hinduizm'de birçok bayramdan en önemlisi Divvali, önemli bir Hindu bayramıdır. Işıklar Bayramı olarak da bilinir. İyiliğin kötülüğe karşı zaferini temsil eder. Çok tanrılı dine (Hinduizm) inanılan Nepal'de Holi olarak adlandırılan festival ise ülke halkının inanışına göre yüzlerce yıl önce yaşamış bir tanrının şeytana karşı galip gelmesinin kutlaması olarak biliniyor.

2020 YKS PDF KANALI
Sosyal Özet
@yks_2020pdf